

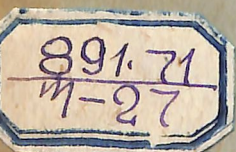
12804

Գ. ՊԱՎԼՈՎ

ԲՐՈՆ ԶՅԱ ԿՈՒՌԺ

ԴՐԱՄԱ ՀԻՆԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՄԲ

ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ԱԶՍԱՏԱԳՐՄԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԻՑ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ — 1936

25 NOV 2014

891.71
7-27

ար

Գ. ՊԱՎԼՈՎ

22 JUN 2007

ԲՐՈՆԶՅԱ ԿՈՒՌՔ

ԴՐԱՄԱ 5 ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԻՑ

Փոխադրություն ԱՐՇ, ՏԵՐ-ՀՈՎՆԱՅԱՆԻ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ — 1935

1005 JUL 2013

1005 JUL 2013

12804

Պատ. խմբ. [redacted]
Տեխ. խմբ. Հ. Տեր-Պապյան
Սրբազրիչ Մ. Գեվորգյան

Հրատ., 3446 Տիրաժ 2000
Հանձնված է արտադ. 26/X.
Ստորադրված է տպելու
27/XI-35 թ. Ստ.Ա.-5 148x210.

Край лит № 00-11437
Ростов на Дону. Заказ № 5094
Тип. им. Стачки 1902г, АЧКПТ

3493
41

Թույլատրված է Ռեպրոուա-
բային հսկողության գլխա-
վար վարչության կողմից կա-
տարման համար, Ա. լիտերալ
ՀՄԽՀ առևտրային, № 33
22 ազատ. 1935 թ. Ցերեվան.

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁՆԵՐ

ՊԱՐՈՆ ԴԵՏԵՐԲՅԵ, Տոնկինի շրջանի գեներալ-նահանգապետ
ՖԵԴԵՐԻԿ ՌԱՆՑ, Սոնտայի ռեզիդենտ
ԶՈՅԱ ՌԱՆՑ, նրա կինը
ԺՈՐԺԵՏ ՆԱՆՏԵՅԼ, նրա ընկերուհին, գերաստանուհի
ԼԻ-ՏՈՒՈՆԳ, արդարադատության մանդատին
ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ, մանդատին
ՈԱ-ՇԵՆ, նրա կինը
ԳՆԴԱՊԵՏ ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ, պրատորիան դեմ պայքարող պարլամենտական
հանձնաժողովի արտակարգ լիազոր
ԿԼՈՒ ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ, նրա վարդին, լեյտենանտ
ԻԳՈՒՆ-ԱՆ, զինական, պաշտոն թող մանդատին
ԲՈՍԿԱՐԵՆ, ռեզիդենցիայի զինականպետ
ՄԱԺԵՐՈ, հաշվապահ
ՎԻԼՅԵՐ, արձանագրող
ՖԻՆԵՆԼ, հեռագրական պաշտոնյա
ԼԵՅՏԵՆԱՆՏ ԵԿՄՅՈՒԼ
ՏԻ-ԱՆԳ, տեղական մելիցիայի սերժանտ
ԴԻՆԳ } ռեզիդենցիայի սուբհանդակներ
ՎՅԵՆ }
ՖԱՈ, Կուլանգ-Սինգի կամե-դինները
ԿՈՆԳԱՅԻ (աղախին)
ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՀԻՃ
ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԴԱՀԻՃ

Մանդատներ, ռեզիդենցիայի պաշտոնյաներ և նրանց կանայք, բռաներ,
կոնզայիններ, մելիցիոներներ, տոնկինյան զինվորներ:

Դործողությունը կատարվում է Սոնտայում, տոնկինյան դելտայի քաղաք-
ներին մեկուս:

Ժամանակը՝ համաշխարհային պատերազմից փոքր ինչ առաջ:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Ռեզիդենցիայի գրասենյակը: Մեծ, սպիտակացրած սենյակ: Հասարակուշխունից դեպի աջ յեղած պատը սյունաշարք է կարմիր փայտից, վորի միջով մասամբ յերևում է դարավանդի ծածկույթը: Յետեվի պատի մեջ, սյունաշարքին ավելի մոտ՝ դուռ: Ձախ պատի մեջ էս դուռ: Պահարաններ՝ գործերով, աղյուսակներ, ցուցակներ, պլակատներ: Սեղանների վրա համբիշներ, թղթեր, գրամեքենաներ: Խորքում՝ առանձին սեղանի վրա՝ հեռագրական ապարատ: Շոգ առավոտ է: Ամեն ինչ անկարգ վիճակի մեջ է: Աթոռները յետ են քաշված, թղթի զամբյուղները սեղանների վրա յեն: Շարժական սանդուխք:

Սուրհանդակները Մ ա ժ ե ր ո յ ի հաղորդյալ տեղերին մաքրում, կարգի յեն բերում սենյակը:

ՄԱԺԵՐՈՒ. (կարգադրում է) Շհւտ, շհւտ: Դեղին անպիտաններ: Յես ձեզ կսովորեցնեմ թռչել, այլ վոչ թե կրիայի պես մագլցել: Դինգ:

ԴԻՆԳ. Լսում եմ, կապտոն:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Ո՞ւմ հրամայեցի պահարանների փողին մաքրել... Գհւցե քո տատին... Ո՞ւր է սանդուխքը:

ԴԻՆԳ. Մի բոպե, կապտոն:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Շհւտ ... իսկ, դհւ, Վյեն: Մաքրել էս դռների բլուսակները:

ՎՅԵՆ. Մաքրել եմ, կապտոն:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Յերեվում ե. նրանք ափսոսալի մաքուր են, ինչպես քո հյուսը: Ծուլյեր, ձրիակներ: Շհւտ: Մի վոտքն այստեղ, մյուսն՝ այստեղ:

ՎՅԵՆ. Այն ժամանակ չի լինի «շուտ», կապտոն: Այն ժամանակ կլինի կես մարդ, կես գործ:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Դու դեռ խոսում ես, դեղին կապիկ... Յես քեզ...

(Վերցնում է սեղանից փռի մաքրելու շորը յեվ խփում սուրհանդակի մեջքին) Յես քեզ ցույց կտամ խոսել...

Վյենը կայում է սանդուխքին: Դ ի ն գ դ, վոր բարձրացել է սանդուխքի վրա, ցած է գլորվում:

ԴԻՆԳ. Այո՛, կապտոն... Դիչ մնաց զամբյուղն ընկնելի...

ՄԱԺԵՐՈՒ. Դո իսկական տեղը զամբյուղն է, ծուռթաթ դեվ: Ձեզ հետ անկարելի յե գործ անել... Հեռացրու սանդուխքը: Սանդուխքը մի կողմ քաշիր, քեզ եմ ասում... Ձգույշ: Դրամեքենան վայր չգցես: Դրամեքենան քո դեղին կաշվից ավելի արժե... Մաքրիր այստեղ... Կոտրած վոտքով աթոռը դիր անկյունը... Այնտեղ չե, տիմար... Մյուս անկյունը... Ապուշներ:

Սուրհանդակները ցնորվածների նման դես ու դեն են վազվզում:

ՎԻԼՅԵՐ. (Ներս է գալիս) Այս ի՞նչ Սոդոմ է, Մաթերո: Ա, արմատապես մաքրում ես գրասենյակը... Ինչպես յերեվում ե, քեզ մաքրասիրության ճանճ է կծել: Դա հաճախ չի պատահում:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Ռավենշտեյներն ել հաճախ այցի չեն գալիս:

ՎԻԼՅԵՐ. Բա՛, ուրեմն այս բարեկրոնյան աշտարակաշինությունը նրան համար է:

ՄԱԺԵՐՈՒ. (Բարկացած) Վոչ, ձեզ համար է: Իպատիվ քո հերթական նշանադրության:

ՎԻԼՅԵՐ. Չարժե, բարեկամ: (Ծիծաղում է) Գործը կրկին գլուխ չեկավ:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Հայտնի բան է... Ձե՛ վոր դու մեր մշտական փեսացուն ես...

ՎԻԼՅԵՐ. Իմ նպաստավոր արտաքինի շնորհիվ շատ ել հաստատակամ լինելն իմաստ չունի: Ձե, ինձ այժմ ուրիշն է հետաքրքրում: Ի՞նչ կասես Նանտելի մասին... Ի՞նչ աչքեր... Իսկ մազերը, ժպիտը...

ՄԱԺԵՐՈՒ. (Գրգռված) Անեծք քեզ չար սատանա:

ՎԻԼՅԵՐ. Նանտելի մասին, համենայն դեպս արժե, խոսել: Դեղեցիկ կին է... Դա, բարեկամս, նույնիսկ այս արևադարձային յերկրում ունալ արժեք է ներկայացնում: Թե չե, ի՞նչ վոր Ռավենշտեյն...

ՄԱԺԵՐՈՒ. Ե՛, Վիլյեր, հիմարություններ դուրս մի տուր... «Ի՞նչ վոր Ռավենշտեյն»... Նա քեզ կսովորեցնի անհրաժեշտ հարգանքով վերաբերվելու իրեն: Նա քեզ կսանձահարի, սիրելիս:

ՎԻԼՅԵՐ. (Մեկնվելով բազմոցին) Բավական է սարսափ տարածես: Մեզ մոտ գինվորական հիմնարկություն չե, այլ քաղաքացիական: Մեր ի՞նչ գործն է:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Իսկ նա քեզ ցույց կտա, թե ինչ... Դու նրան չես ճանաչում, իսկ յես ճանաչում եմ: Յես նրա ձեռքն ընկել եմ, սատանան տանի, գիտեմ: Ե՛յ դուք, դեղին սրիկաներ, պատրա՞ստ ե...
ԴԻՆԴ. Մի բոպե, կապտոն:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Ձեր բոպեն արդեն մեկ ու կես ժամ է: Յերբ վերջացնեք, — մարդ, հպուստներդ փոխելու: Դուք կեղտից ել կեղտոտ եք... Ո՛ր, խայտառակություն... Յեմ սրմնք հանրապետության ղեկավարների սուրհանդակներ են...

ՎԻԼՅԵՐ. Պարոն հաշվապահ, դե՞ք ինչու յեք հուզվում: Հա մենայն դեպս, դա պարոն գիվանապետի գործն է և վոչ թե ձեր:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Պարոն արձանագրող, պարոն գիվանապետն, ըստ յերեմիայի, նույնպիսի անհոգ եղ է, ինչպիսին դուք եք:

ՎԻԼՅԵՐ. Շնորհակալ եմ:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Անուշներ: Պարոն գիվանապետը, հավանորեն, նույնպես հավատացած է, վոր Ռավենշտեյնն այստեղ միայն գինվորականներին հուպ կտա, իսկ քաղաքացիական պաշտոնյաները կարող են առաջվա նման ինչ ուզեն, անեն:

ՎԻԼՅԵՐ. Վոչ, վորքան յես գիտեմ, պարոն Բոսկարենը դրանում հավատացած չե: Նա յեւ հուզված է ու մտահոգված: Բայց, հավանորեն, դուք նրա հետ աշխատանքի բաժանում եք կատարել: Մինչ դուք գրասենյակն եք քերում, նա դռների մոտ Ռավենշտեյնին է սպասում, հարմար առիթ վորոնելով նրա կոշիկները մաքրելու:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Հիմար:

ՎԻԼՅԵՐ. Դուք կրկնություն եք անում, սիրելիս: Դա ապացույց է յերեմիայության աղքատության:

Հեռագրակա՞ն ապարտի գանգ:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Ըհը՛... Սա յեր պակաս... Ֆրենել... Ֆրենել... Ո՞ւր ես կորել...

ՖՐԵՆԵԼ. (Շտապ նետ է գալիս) Այստեղ եմ, այստեղ... Ձեն թողնում մարդ շունչ քաշի: Հիմի կսկսվի աղմուկը: Հազար մետր հեռագրական ժապավեն... (Սկսում է հեռագիր ընդունել) Տոնկոայ, տասնութին... Յերեմիայում եմ ինչ կարեոր նորություններ են լինելու... (Պառլա: Վարդում է հեռագիր) Ոհո՛... Լսեցեք... Մակայն, բարեկամներս...

ՎԻԼՅԵՐ Ի՞նչ է...

ՖՐԵՆԵԼ. Լսեցեք: Տոնկոայ, տասնութին, ինը քսանին առավոյան: Այս գիշեր պիրատների ջոկատը, ըստ յերեմիայի Պանգի ավազակախմբից...

ՄԱԺԵՐՈՒ. Սպասիր... Վերջացրի՛ք, դեղին սրիկաներ...

ՎՅԵՆ. Պատրաստ ե, կապտոն: Սրանից մաքուր չի լինի:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Դեպի ձախ, յետ դարձ, մարդ: (Սուրհանդակներ գնում են) Այս կապիկների ներկայութեամբ պետք է զգուշ լինել: Նրանցից յուրաքանչյուրը կարող է Պանգի գործակալը լինել: Հետո...

ՖՐԵՆԵԼ. Պանգի ավազակախմբից, հարձակվեցին Տոնկոայ պահակակետի վրա: Պահակակետը հրդեհված է, թալանված կետ: Ինը գինվոր սպանված են, յոթը վիրավորված, կետ: Մանրա մասնությունները փոստով պիրատները թագնվեցին, կետ:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Ահա քեզ կետ...

ՎԻԼՅԵՐ. Վերջինը կարելի յեր և չհաղորդել. համենայն դեպս յերկու բառ կտնտեսվել: Թագնվեցին: Ի՞նչ նորություն է դա: Տարորինակ կլինեք, յեթե հակառակը պատահած լինեք:

ՖՐԵՆԵԼ. Կատակը կատակ, բայց և այնպես... Տոնկոայն այստեղից յերեսուն յերկու կիրոմիտրի վրա յե...

ՄԱԺԵՐՈՒ. Այժմ այդ բոլորը վերջ կունենա:

ՖՐԵՆԵԼ. Ի՞նչը: Պիրատային շարժումը: Ինչպես չե: Կարծես բանը մենակ մի Պանգի մեջ է... Տոնկինն է արթնանում, վողջ Հնդկաչինն է արթնանում, վողջ Ասիան է արթնանում, ահա ինչ է նշանակում դա, բարեկամներս...

ՄԱԺԵՐՈՒ. Հիմարություններ են: Տոնկինում պիրատներ միշտ յեղել են...

ՖՐԵՆԵԼ. Յեղել են, ճշմարիտ է: Բայց նրանց բռնում եյին, կախ եյին տալիս և նրանք յերկար ժամանակ հանգիստ եյին մնում: Առաջ յերեկից լսել ես, վորպեսզի նրանք հարձակվեյին գինվորական պահակակետի վրա: Իմ կարծիքով դա, համենայն դեպս, նոր յերեմիայի է: Պանգը Սոնտայում, Դեկլամը Պուկսյու-Ֆենում, Դոկ-Իդուենը Բինդրանում, և նրանք բոլորն եւ անմարմին վողիների նման չեն բռնվում և շարունակ, պաղութային աղմինստացիայի քթի տակ, սատանան գիտե ինչեր են անում: Վոչ, բարեկամներս, դա դատարկ բան չե և վոչ մի Ռավենշտեյն այստեղ վոչինչ անել չի կարող:

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. (Նետ է գալիս դառավանդից) Բոլորն իրենց տեղերում են... Ահա ինչ... Ֆրենել, այդ ի՞նչ հեռագիր եք թափա-

հարում... (Վերցնում է հեռագիրը) Գիտեմ... Կցեք գործին... Դա
յերեկվա լուր է:

ՄԱԺԵՐՈՒ. Հետաքրքիր է, դուք վերադարձեցե՞ք իմացել:

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Համար քառասուն յերեք պահակակետից հեռա-
գրել եյին Ռանցին: Միլիցիոներներին, այնուամենայնիվ, հաջողվել
է այդ քաղերից մեկին բռնել և հիմա նրան քարշ են տալիս այս-
տեղ: Ռազմենշտեյնը հայտնել է, վոր ինքն անձամբ ներկա յե-
լինելու հարցաքննությանը...

ՎԻԼՅԵՐ. Այդ դեպքում այլևս ի՞նչ կարիք կար այս հեռագիրն
ուղարկելու... Քանի վոր ռեզիդենցիայի ճակատին գրված է ամեն
ինչ վերջինս իմանալու...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Այլևս այդպես չի լինի: Սրանից հետո ամեն ինչ այլ
կերպ կլինի: Ամեն ինչ յեռ կգա... Զգուշացե՛ք, պարոն չինովնիկ-
ներ... Ձեզանից յուրաքանչյուրի գունչը մաքուր չէ...

ՎԻԼՅԵՐ. Մեզանից յուրաքանչյուրի, պարոն դիվանապետ,
դուք իրավացի յեք...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Ի՞նչ... Իհարկե, գրողը տանի... Յես այդպես ել
ասացի... ուղում էյի ասել... Այո: Դուք, Ֆրենկ, մի փոքր ի
չարն եք գործ դնում պետական հեռագիրը ձեր անձնական առե-
տրական հարաբերություններին համար: Յես գիտեմ, դուք յեր-
բեմն ձեր հեռագրերի յերեք բառը մեկ բառ եք հաշվում...

ՖՐԵՆԿ. Յեթե Ռազմենշտեյնն սկսի քրքրել հեռագրային հա-
շիվները, փոխանակ Պանդին վորսալով զբաղվելու...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Նա վոչ մի բան չի քրքրի, բայց նա այնպիսի
մարդկանցից է, վոր տեսնում է առանց նայելու: Վիլյեր, դուք
խառն եք բրնձի գործում...

ՎԻԼՅԵՐ. Կարծես մենակ յես եմ, պարոն դիվանապետ...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Դե, դե... Յես առանձին բան չեմ ասում... Յես
միայն նախագգուշացնում եմ, ձեր իսկ շահերի համար... Այդ
դեղիններից ամեն մեկը, վորոնց մազերից ձեզանից յուրաքան-
չյուրը յերբեմն հայրաբար ձիգ է տալիս, առիթ հանդիսացած դեպ-
քում ուրախությունը կմատնի ձեզ: Նրանց դուք մարդ չեյիք հա-
մարում, ուստի բնական է, նրանց, ներկայությունից քաշվելու
հարկ չկար... Բայց այժմ հարկավոր է այդ քաղաքականությունը
փոխել: Մի մոռացե՛ք, վոր նրանք, այնուամենայնիվ, գտնվում են
մեր պրոտեկտորատի տակ, նույն Ֆրանսիական քաղաքացիներն
են, գրողը տանի... Հավասարություն, յեղբայրություն... Այո,
վատ չի լինի յերբեմն մտաբերել այս... Մաթերոյի դրություն

ամենից անախորժն է: Յեթե հարց առաջանա ոպիումի կոնդրա-
բանդի մասին, վախենում եմ, վոր դուք միայն վորպես վկա
չկանչվեք...

ՄԱԺԵՐՈՒ. Հըմ... Յենթադրում եմ, վոր չի առաջանա...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Զի կարելի իմանալ, թանկագինս, չի կարելի
իմանալ...

ՄԱԺԵՐՈՒ. Իմանալ չի կարելի, բայց կարելի յե վստահել, վոր
դուք մինչև այդ թույլ չեք տա, պարոն Բոսկարեն: Ձեզ համար
ել այդ գործն այնքան էլ ձեռնտու չէ, յեթե բանն այդտեղ
հասնի...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Բարեկամներս, իհարկե, յես կանեմ, ինչ հնարա-
վոր է: Դուք գիտեք ինչպիսի անկեղծությունք եմ վերաբերվում յես
ձեզ, Այս անիծյալ յերկրում մենք յեվրոպացիներ ենք և պետք է
սարի պես մեջք մեջքի տանք:

ՖՐԵՆԿ. Իհարկե, մի յեվրոպացի ափելի արժե, քան հազարա-
վոր չինացի:

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Վերջ ի վերջ ովքեր են այս դեղինները... Նրանք
յեղել են և կմնան մեզ միշտ ստրուկ և մենք նրանց հաշվին ու
նրանց աշխատանքով բարձրացնելու յենք մեր տնտեսությունը:
Նրանք ստեղծված են Ֆրանսիայի և Ֆրանսիացու համար: Բայց
պետք է զգուշ լինել, պարոնայք, ընդհանրապես, չպետք է մո-
ռանալ յերբեք քաղաքականությունը: Ճիշտ չեմ ասում, պարո-
նայք... Հա, ի դեպ, ինչպես ասում են, յես հոգեպահուստ մի շիշ
կոնյակ ունիմ... Այսօր յերեկոյան հավաքվեք ինձ մոտ և մաղ-
թենք, վոր ամեն ինչ բարեհաջող վերջանա...

ՄԱԺԵՐՈՒ. Դա ուրիշ բան է: Թե չե վախեցնել բարեկամներին...

Ներս ևմ գալիս 2 դահիմ:

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Ա՛, շնորհ բերեցի՞ք... պարանոցային գործի վար-
պետներ... Դուք պետք է սպասեք, հաճախորդը դեռ տեղ չի հա-
սել... Միայն դիտե՛ք, աշխատեցե՛ք խղճի մոտը: Խղճահարվել
չլինի... Յեթե դուք մտածեք խղճահարվել նրան, վորովհետե նա
ձեր հայրենակիցն է, ձեզ նման դեղնամորթ է, ապա... զգուշացե՛ք
ձեր սեփական կաշվից: Հասկացե՛ք:

ՅԵՐԿԻՐՈՐԴ ԴԱՆԻՃ. Հասկացանք, կապտոն:

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Պիրասն որենքից դուրս է: Նա հանրապետու-
թյան թշնամին է, իսկ հանրապետությունը կերակրում և հագցը-
նում է ձեզ... Հանրապետությունը կարգ ու կանոն է բերում ձեր
յերկիրը, բարձրացնում է ձեր յերկրի արդյունաբերությունը:

պաշտպանում ե ձեր ազգային իշխանութիւնը և ձեր ազատութիւնը: Առայժմ գնացե՛ք զարավանդ, սպասեցե՛ք այնտեղ:

Դահլիճները դուրս են գնում:

ՎԻԼՅԵՐ. Այդ արդեն զգվելի յե... Այդ նշանակում ե կեղտոտել հիմնարկութիւնը: Սովորաբար հարցաքննութիւնը տեղի յե ունենում արդարադատութիւն մասնաբաժնի մոտ, նրանց տեղը հենց այնտեղ ե... Այստեղ վոչ տանջարան ե, վոչ ել բանտ: Դա Ռանցի հնարած բանն ե...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Վերջապես հարկավոր ե ցույց տալ, վոր ապստամբական շարժումների դեմ մղվող պայքարը կենտրոնացած ե ռեզիդենցիայում...

ՄԱԺԵՐՈ. Այդպիսի տրյուկներով Ռաֆենշտեյնի աչքերին թող քիչել չի լինի: Նա կիմանա ինչը վորտեղ ե կենտրոնացած... Ճշմարիտն ասած, յեթե Ռաֆենշտեյնի արտակարգ լեզուը նշանակվելու հետևանքով պարոն Ֆրեդերիկ Ռանցն այստեղից թռչի, յես դեմ չեմ լինի:

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Մաժերո... ներեցե՛ք ինձ, բայց դուք ուղղակի վոչինչ չեք հասկանում... Ռանցը թիթեռնիկների կողքիցիա յե կազմում, նրա հաջորդը կհավաքի հովհարներ կամ փոստանիշներ... և ուրիշ վոչինչ: Ի՞նչ տարբերութիւն, ասացե՛ք խնդրեմ... Իհարկե, նա ռեզիդենտ չե, այլ ռեզիդենտի ծաղրանկար: Սակայն յես, զաղութային ձեր մուկս հավատացնում եմ ձեզ, վոր յերբեռացնում եմ մակ աղմինխտրատորի, նրա տեղը միշտ զալիս ե վոչ թե լավը, այլ ավելի վատը...

ՎԻԼՅԵՐ. Դա ձիշտ ե:

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Վատ աղմինխտրատորը մեզ համար նպաստավոր ե... Այդ տեսակետից պետութիւն և մեր նպատակները վորոշ չափով միմիանց չեն... համապատասխանում: Ռանցը մեզ համար անվտանգ ե, վորովհետեւ նա իր քթից դենը չի տեսնում: Այն ժամանակ, յերբ նա ցանցը և ապակյա ամանն առած վազվզում ե ջունզլիներում, մենք կարող ենք հանգիստ զբաղվել մեր գործերով... Վոչ, անձամբ յես մաղթում եմ նրան ամեն տեսակ հաջողութիւն և այսօր յերեկոյան մենք կխմենք միջատաբան Ռանցի կենացը... Այո... Ֆրենկ, քիչ եր քնացել մոռանայի... Վերցրու այս հեռագիրը: Պետք ե հաղորդել Գանտ, գործակալութիւնը, պատճեն «Ապագայի» խմբագրութիւն:

ՄԱԺԵՐՈ. Ի՞նչ ե պատահել... Մենք սկսում ենք լրագրերով գրել...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Կաղմված ե հակիրճ: Բայց աղբու: Ձե՛ վոր դա հասնելու յե Փարիզի բուլվարները, մի մոռացե՛ք: (Կարդում ե) Սոնտայ, տասն ութն ոգոստոսի: Յերեկ տեղս ժամանեց գնդապետ Ռաֆենշտեյնը՝ պարլամենտական հանձնաժողովի արտակարգ լիազորը, վոր նշանակված ե վերջ տալու պիրատային շարժմանը Սոնտայի և Կարմիր գետի շրջաններում: Այստեղ հավատացած են, վոր գնդապետն իրեն հանձնված գործը կկատարի փայլուն չերպով:

ՖՐԵՆԿ. (Նստում ե ապարանքի մոտ) Հեռագիրը հանձնեմ... Իս գործը փոքր ե...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Բռնենք մեր տեղերը, պարոնայք:

ՎԻԼՅԵՐ. Այնպես ցույց տանք, վոր մինչև կոկորդ թաղված ենք գործերի մեջ:

ՄԱԺԵՐՈ. Կատակեցե՛ք, սակայն ասում եմ ձեզ, վոր մեղանում շուտով այնպիսի գործեր կլինեն, վոր դուք կգերազատեցիք կողմնակի դիտողի դերում լինել, քան ռեզիդենցիայի չինովնիկներ...

Դարավանդի կողմից մտնում են Զոյա Ռանցը, Նանտեյլը յիկ Կլոդ Ռանցը: Կանայք սպիտակ հագուստով են, գուլիներին խցանի տաղավարս են: Լեյտենանտը գաղութային հետեկագործի տարագով ե:

ՆԱՆՏԵՅԼ. Տեսնում եք, տեսնում եք, այստեղ աշխատում են... Յես ձեզ ասում եյի, մենք կխանդարենք...

ՎԻԼՅԵՐ. Ամենևին, տիրուհի... Տիկին Ռանց... Մենք այնպես յերջանիկ ենք:

Վաղույցներ:

ՆԱՆՏԵՅԼ. Դուք շատ սիրալիր եք, պարոնայք: Այստեղ, ձեզ մոտ զով ե... Յես կարծում եյի, վոր ճանապարհին ճանճի նման վայր կընկնեմ: Յես յերբեք այստեղի կլիմային չեմ վարժվի:

ՎԻԼՅԵՐ. Խիստ կլիմա յե, տիրուհի: Բայց այստեղ, սովերուս համարձակ կերպով կարելի յե սաղավարտը հանել: Մենք յերբեք այսպիսի յերջանկութիւն չեյինք սպասում...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Շատ սիրալիր եք: Բայց և այնպես... Զոյա, յես կարծում եմ, սխալ ե... Ձե՛ վոր այստեղ զբառենյակ ե, խաղաղ զբառենյակ: Ճշմարիտ չե՛, լեյտենանտ:

ԿԼՈԴ. Ինչպես տեսնում եք:

ԶՈՅԱ. Մենք իսկույն կիմանանք: Պարոն Բոսկարեն, ճիշտ ե, չե՛, վոր գերի բռնած պիրատին հարցաքննելու յեն վոչ թե Լի-Տուռնզի տանը, այլ այստեղ...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Միանգամայն ճիշտ է, տիրուհի: Դահլճներն արդեն սպասում են:

ՆԱՆՏԵՅԼ. Դահլճներ... Ի՞նչ սարսափ...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Համարձակվում եմ, իմ հերթին, հարցնել...

ՁՈՅԱ. Այո, այո, յես ձեզ իսկույն կբացատրեմ: Մենք լսել ենք, վոր հարցաքննելու յեն գերի բռնած պիրատին... Ամուսինս ասում էր, վոր հավանորեն, հարկ կլինի նրան խոշտանգելու...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Անտարակույս: Գիտե՞ք, այդ մարդկանց վերաբերմամբ համարյա միշտ հարկադրված են վորոշ... ստիպողական միջոցներ դիմել, յեթե կարելի յե այսպես արտահայտվել:

ՆԱՆՏԵՅԼ. Համարյա միշտ ... Լսում եք, լեյտենանտ... Ի՞նչ սարսափ...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Յավալի անհրաժեշտություն, տիրուհի... Ի դեպ, չպիտի աչքաթող անել այն հանգամանքը, վոր խոշտանգումը գործադրում է վոչ թե ֆրանսիական հանրապետական իշխանությունը, այլ իրենց, տեղական արդարադատությունը...

ՁՈՅԱ. Այո, իհարկե: Փառք աստուծո, մենք ֆրանսիացիներս բարբարոսներ չենք... Այդպես, հարցը նրանումն է, վոր իմ ընկերուհին նոր է յեկել Փարիզից և մինչև այժմ առիթ չի ունեցել այդպիսի բան տեսնելու...

ԿԼՈՂ. Իսկ դուք միթե տեսել եք...

ՁՈՅԱ. Յես յեթե չեմ ել տեսել, սակայն լսել եմ: Արդարադատության մանդարինի տունը մեր տան մոտ է: Յերբեմն կողքով անցնելիս այնպիսի ճիչ է լսվում, վոր մարդու արյունը սառչում է յերակներում...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Ի՞նչ հետաքրքիր է... (Հանկարծ զգալով սխալը) Ի՞նչ սարսափ...

ՁՈՅԱ. Ինչ վերաբերում է ինձ, վեպ եմ գրում չինական կյանքից, ուսումնասիրում եմ ամեն տեսակ կենցաղային գծեր տեղական կոլորիտի համար:

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Հասկանում եմ, տիրուհի...

ՁՈՅԱ. Մի խոսքով, դուք դեմ չե՞ք լինի, յեթե հարցաքննություն ժամանակ մենք ներկա գտնվենք...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Դարավանդում... Յես կհրամայեմ աթոռներ դնել և զովացուցիչ ըմպելիքներ պատրաստել...

ՁՈՅԱ. Վոչ, շնորհակալ ենք... Ըմպելիք հարկավոր չե և... Ավելի լավ է, մենք այստեղից կդիտենք...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Հասկանում եմ: Դա այնքան ել պաշտոնական չե,

յեթե կարելի յե այսպես արտահայտվել: Հասկանում եմ... Խնդրեմ... Վողջ շենքը ձեր արամադրություն տակ է: Տնորինեցեք, ինչպես հարմար կզդաք ձեզ...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Շնորհակալ եմ... Յեթե դուք Փարիզ գաք, խոստանում եմ ձեզ համար տոմս գտնել, վոր թատրոնի համար կամենաք: Իմ ազգանունը Նանտեյլ է, Ժորժետտա Նանտեյլ: Ծառայում եմ թատրոնում: Ծջմարիտ է, յերկրորդական դերեր եմ խաղում... սակայն թատրոնական աշխարհում մեծ ծանոթություններ ունեմ:

ԿԼՈՂ. (Ձայալին) Ինչ ավելորդ շաղակրատում է նա...

ՁՈՅԱ. Դուք, կարծես, խանդում եք:

ԿԼՈՂ. Յես արդեն ասել եմ, վոր այս ամբողջ ֆանտազիան ինձ ասանձնապես դուր չի գալիս:

ՁՈՅԱ. Ինչո՞ւ... Ձեմ հասկանում ինչու մի փոքրիկ զվարճություն չպատճառել խեղճին, վորը տխրում է զվարճություններից դուրկ այս գավառական փոսում...

ԿԼՈՂ. Ասենք, դուք ել դեմ չեք այդպիսի զվարճության...

ՁՈՅԱ. Հավանական է... Այստեղի կլիման մեզ, սպիտակներին հարկադրում է շատ անմատուցյալներ անել...

ԿԼՈՂ. Սիրելիս, դուք միշտ մի փոքր սադիստիկա յեք յեղելի իման այստեղ գործ չունի:

ՁՈՅԱ. Այո... Բայց դա չեք խանդարում ձեզ սիրել ինձ, վորչափ հիշում եմ...

ԿԼՈՂ. Իրոք: Դուք շատ լավ հիշողություն ունիք...

ՁՈՅԱ. Գուցե ավելի լավ, քան ձերը:

ԿԼՈՂ. (Ծաղրակալ) Յես չափազանց յերջանիկ եմ...

ՁՈՅԱ. Ինչ արած... անկեղծ կլինեմ... Մի վախեցեք, վոչ վոք չի լսի այդ շեկ մանկիկը բոլորին իր շուրջն է հավաքել: Առավել լավ: Կլոդ... խոստովանեցեք, վոր դուք իմ պատճառով եք յեկել... Յերկու տարի մենք չենք տեսնվել: Դուք այն ժամանակ յերեխա եյիք, — բայց և այնպես յես ձեզ չեմ մոռացել, չեմ կարողացել մոռանալ: Յես, վոր սովոր եմ տղամարդկանց փոխել ավելի հաճախ, քան իմ ձեռնոցները: Յերբ յես իմացա, վոր դուք գալիս եք ձեր հոր հետ... Կլոդ...

ԿԼՈՂ. Լոնցեք... Նրանք կլսեն...

ՁՈՅԱ. Յես խանդում եմ ձեզ խելագարի նման: Յեթե դուք մտածում եք Նանտեյլի յետևից ընչեղ, ապա... Զգուշացեք... Դուք ինձ ճանաչում եք. յես ամեն բանի ընդունակ եմ...

նում, սակայն չէի կամենա ձեզ համար անախորժ դրուժյուն
ստեղծած լինել: (Վնասկան) Գնանք: Այնտեղից ել կերեալ...

Բ ո ս կ ար ե ն ը, կամայք յեկ Կ լ ո դ ը անցնում եմ միջին սեմյակը:
Պաշտոնյաները ծիծաղում են:

ՄԱԺԵՐՈ. Պարոնայք, այ քեզ նոմեր: Ինձ թվում է, վոր մենք
կունենանք ներկայացում ինտերմեդիայով...

ՎԻԼՅԵՐ. Բայց ինչ կին ե... Ինչ կին... զբոլը ասանի... Կորա...
խորտակվեցի... Սիրահարված եմ...

ՖԻՆԵՆԼ. Ձեյի ցանկանա այդպիսի տիկիներին կավարդը
լինել: Այժմ նրանց ուժով ել հեռացնել չի լինի: Իսկ յեթե դահիճը
հոգնի, նրանք ուրախությամբ կփոխարինեն նրան:

Լ ի-Տ ու ո ճ ը մտնում ե Ժախից: Հագել ե մանգաթի ի հան-
դիսավոր հագուստ:

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. (Ներսե և գալիս) Պարոն Լի-Տ ու ո ճ ը, վողջույն:
Մենք ձեզ վաղուց սպասում ենք:

Լի-ՏՈՒՌՆԻ. Ներողութուն եմ խնդրում, պարոնայք: Մի փոքր
ուշացա: Ո՛ր, ինչ մաքրություն: Կարելի չե կարծել, վոր մենք
հանրապետության նախագահի ծննդյան տոնն ենք կատարում:
Պարոն Ռանցը դեռ չի՞ յեկել: Պարոնայք, յես դեռ պատիվ չեմ
ունեցել շնորհավորելու ձեզ պարլամենտական հանձնաժողովի
իսկզբի գալստյան անթիվ: Չափազանց հաջող ընտրություն
ե: Հավատացած եմ, վոր այդ ավագանի անկարգությունները
շուտով վերջ կունենան...

ՄԱԺԵՐՈ. (Ֆրենկելին) Լեզու յեմ ասել ե... Ձեա կարող հաս-
կանալ թվ ե ավագակը և թեմ անկարգություններ վերջ կունեն.
նան — պիրատի, թե՞ զնդապետի...

ՖԻՆԵՆԼ. Սատանան գիտե ինչ ունի նա իր մտքում: Նահան-
գապետության բոլոր մանդարիններից, իմ կարծիքով, սա ամենից
անվստահելին ե...

ՎԻԼՅԵՐ. (Նայում ե դարավանդի կողմը) Դալիս են, գալիս են...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Պետք ե դիմավորել: Դե, պարոնայք... Ուշադրու-
թյուն: Մի մոռացեք, վոր մեզանից յուրաքանչյուրը պետք ե...

Բոլորը դուքս եմ գնում դարավանդ: Բեմը դատարկվում ե
Ձախից գողումի դեպի սյուների կողմ եմ անցնում Դ ի ո գ ը
յեկ Վ յ ե ն ը: Նայում եմ վզերը յերկարած: Դարավանդում
ձայներ:

ԴիՆԻ. (Կամացուկ) Կապկապած ե... Տեսնում ես...

ՎՅԵՆ. Տեսնում եմ:

Դադար:

ԴիՆԻ. Նա վոչինչ չի ասի:

ՎՅԵՆ. Չի ասի, չե:

ԴիՆԻ. Ավելի շուտ կմեռնի:

Դադար

ՎՅԵՆ. Նա վոչինչ չգիտե:

ԴիՆԻ. Դիտե, բայց քիչ բան: Յեթե իմանա ել, միևնույն ե,
չի ասի:

ՎՅԵՆ. Նրա յեղբայրն ե:

ԴիՆԻ. Դ՞վ...

ՎՅԵՆ. Դահիճը:

ԴիՆԻ. Այո՛ւամենայնիվ կտանջի:

ՎՅԵՆ. Այնուամենայնիվ կտանջի: (Դադար) Նա կմեռնի, յեթե
չասի:

ԴիՆԻ. Յեթե ասի, նույնպես կմեռնի: Վիշապը կպատժի նրան:

ՎՅԵՆ. Նա վիշապից չի վախենում: Նա վախենում ե Պանդից:

ԴիՆԻ. Մ՛ըս... Հարկավոր չե այդ անունն այստեղ արտա-
սանի: Պատերն ականջներ ունեն:

ՎՅԵՆ. Ֆրանսիական ականջներ...

ԴիՆԻ. Յերկար... (Յերկուսով ել կամացուկ ծիծաղում եմ):

ՎՅԵՆ. Մարդ ե գալիս այս կողմ...

Միջին դռներից յերեկում եմ կամայք յեկ Կ լ ո դ ը: Մեկը մյուսի
յետեկից գգաշորեմ մոտենում եմ սյուների: Սուրհանդակներ
անհայտանում եմ:

ՆԱՆՏԵՅԼ. Իհարկե, այստեղից ավելի լավ ե յերևում:

ԿԼՈՒ. Բայց այստեղ ավելի հանգիստ պետք ե մնալ: Հիացեք
և սքանչացեք լուռ, առանց բառերի...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Ինչո՞ւ... Նրանք հետո յեն... Յեկ խիստ զբաղված
են: Ա՛խ, ձեր այդ յերկարավոր հայրիկը... Նա ծածկում ե ին-
ձանից դերուն...

ԿԼՈՒ. Խնդրեցեք մի կողմ քաշվի...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Շուտ եմ սկսելու... Չե՞ վոր նա հրաժարվեց պա-
տասխանել... Նա չի խոսի... Ինչո՞ւ իզուր ժամանակ կորցնել:

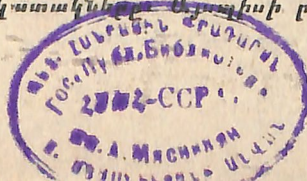
ՉՈՅԱ. Իսկույն կսկսվի... Տեսնում ես... Նրան գետին են
գլորում...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Նա նույնիսկ չի յել դիմադրում...

ԿԼՈՒ. Հավանորեն ֆաթալիստ ե...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Թողեք կատակներ: Այդպիսի բոպեյի՛ն... Ինչպե՞ս
չեք ամաչում...

ԷԳԻԶ

ՉՈՅԱ. Տեսնում ես... տեսնում ես... այդ փայտն անց են հացնում հանգուլցի տակ, ազդերերի վրա: Պարանն այնքան են վռլորում, վոր փայտը մտնում է մախ մեջ: Կաշին ուռչում է, կապտում, հետո սկսում ճաքճաքել...

ԿԼՈՒ. Դուք բավական լավ ծանոթ եք գործի տեխնիկային...

ՉՈՅԱ. Գիտեմ, այո: Ինչ ասել են...

Դարավանդից հեջում է ցավի խուլ մռնչում:

ՆԱՆՏԵՅԼ. Լսում եք, լսում եք... Ի՞նչ սարսափ...

ԿԼՈՒ. Յեվ ի՞նչ զզվանք... Վայրենիները տանջում են միմյանց, իսկ մենք, կուլտուրական Փրանսիացիներս խրախուսում ենք նրանց... հանուն իրենց ազգային ազատության... Վհչ, զրոզը տանի, ավելին — մենք հարկադրում ենք նրանց այդ բանին... Առաջին անգամ կյանքումս յես ամաչում եմ իմ ուսադիրներից...

ՉՈՅԱ. Ձեր հայրիկին ասացեք այդ...

ԿԼՈՒ. Թերևս բավական է... ավելի լավ է զնանք:

ՉՈՅԱ. Ձեր ներվերը չափից ավելի թույլ են:

ՆԱՆՏԵՅԼ. Գնա՛ւ, մի՞թե... խելագարվել եք... Վոչ մի պայմանով...

ՉՈՅԱ. Տեսեք, ինչպես գալարվում է նա... Կլոդ, տվեք ինձ ձեր ձեռքը: Շնուտ: Կլոդ, ասա, վոր դու ինձ սիրում ես... Ժողովատա, դա քեզ չի վերաբերում... Կլոդ, դե, կեղծիր... Ա՛խ, յեթե դու իմանայիր...

Յերկարատեղ խեղդուկ միջ:

ԿԼՈՒ. Ձեզ դուր է գալիս սիրային դուետ յերգել այս հառաչանքների նվագակցությամբ...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Տեսեք, ծածկոցը վերջնում են դեմքից: Մանդարինը եշան արեց...

ՉՈՅԱ. Հավանորեն նա վորոշել է խոսել...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Մենք իսկույն կտեսնենք նրա դեմքը: Յես արդեն տեսնում եմ: Ա՛յ... (Սաբափի միջ է արձակում: Դարավանդում աղմուկ):

ԿԼՈՒ. Յես այդպես ել գիտեյի... Գրողը տանի...

Շտապ մեքս են գալիս Բ ո ս կ ա բ ե մ ը, Ռ ա մ ց ը, յեվ Ռ ա վ ե մ շ ու ե յ մ ը: Գնդապետը 65 տալեկամ ծերունի յե: Դոն-Քիշոտի բնորոշ կերպարանով՝ ջատ բարձրահասակ, միևար, խոշոր սպիտակ բիսեր: Ռ ա մ ց ը փոքր է, կաքացած, աչքերին կրպալի վսեկորից շրջանակով ակնոց:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Ի՞նչ է նշանակում այս... Ո՛վ ճչաց... Ինչպե՞ս Ին ընկել այստեղ այս կանայք... Ինչո՞ւ...

ՌԱՆՑ. Չոյա... Ի՞նչ գործ ունես այստեղ...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Պարոն ուղիղենտ, ձեր ուշադրությունն եմ հրավիրում այս անկարգության վրա:

ՌԱՆՑ. Գնդապետ, յես չգիտեյի... Ինձնից անկախ...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Ափսոս, վոր դուք չգիտեք ի՞նչ է կատարվում ձեր զբաղնյակում: Դա շատ վատ պրակտիկա յե: Դիվանապետ Բոսկարեն, հավանորեն դուք նույնպես չգիտեյիք...

ՉՈՅԱ. Պարոն, ներողություն եմ խնդրում, Բոսկարենը գիշեց իմ թախանձաքին: Յես չգիտեյի, վոր ուղիղենտի կինն իրավունք չունի...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Տիրուհի, խնդրում եմ անմիջապես թողնել պաշտոնական հիմնարկությունը:

ԿԼՈՒ. Հայր...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Լեյտենանտ Ռավենշտեյն, այս գործին մասնակից լինելու համար դուք կբանտարկվեք յերեք ուր:

ԿԼՈՒ. (Բարբոսվելով) Գնդապետ, յես կկամենայի...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Դուք հակաճառում եք ձեր ավագին, ձեր հրամանատարին... Ութ ուր բանտարկություն պահանջում... Յետ դարձ, ձախ, այլապես կհրամայեմ ձեզ պահակներով տանել:

ՉՈՅԱ. Գնդապետ, դա անարդարություն է... Լեյտենանտը վոչ մի հանցանք չունի: Յես եմ միայն...

ՌԱՆՑ. (Քիչ է մնում լաց լիմի) Չոյա, լուր... Միշտ դու... դու... Դո պատճառով միայն անախորժություններ են առաջանում...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Պարոն ուղիղենտ, խնդրում եմ ձեզ վերադառնալ ելի հարցաքննությանը: Տիրուհի, ցավում եմ, սակայն պիտի ասեմ, վոր ձեր վարմունքն արժանի չի Փրանսիացի կնոջ: Դուք պիտի ամաչեյիք թեկուզ տեղական աղմինխտրացիայից: Այստեղ թատրոն չե: Հավատացած յեղեք, վոր յես ուղիղենցիայի մեջ նման բարքերն արժատախիլ կանեմ: Այսոր իսկ մանրամասն զեկուցում կուղարկեմ գեներալ նախնազապետին այս բոլորի մասին: Անկարգությանը մասնակից բոլոր պաշտոնատար անձինք արժանի պատիժը կկրեն:

Դարավանդում աղմուկ: Ներս է վազում Վ ի լ յ ե բ ը, քաշկե-նակն այտին սեղմած:

ՎԻԼՅԵՐ. Գրողը տանի... Անզգամ... Անիծյալ անպիտան...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Ի՞նչ է նշանակում այդ... Պարոն արձանադրող, ձեր տեղն այստեղ է...

ՎԻԼՅԵՐ. Ներդրություն եմ խնդրում, պարոն գնդապետ, բայց կարծեմ, հարցաքննությունը վերջացած է: Այդ ավագակը նշան արեց, թե ուզում է խոսել... Յես թեքվեցի նրա կողմը, իսկ նա... անդամբ... կծեց լեզուն և այրունախառն թքեց ուղիղ յերեսին...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Ի՞նչ սարսափ...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Սատանան տանի սակայն... Ա՛յ քեզ անպիտան...

ԼԻ-ՏՈՒՈՆԳ. (Ներս է գալիս) Դժբախտաբար, այլևս նա չի կարող խոսել: Հազվագյուտ դեպք է... Իմ պրակտիկայում առաջին անգամ... Լեզուն կտրված է, կարծես մկրատով... Նա ընկած է ուշաթափ: Պարոն գնդապետ, խոնարհաբար խնդրում եմ հետադա հրահանգներ...

ՈՍՎԵՆՇԵՅՆ. Այո... (Դադարից հետո) Դժվար պայքար է լինելու... Ինչ արած, պարոնայք... Ավելի վատ...

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Սենյակ վարչության մանդարին Կուսնգ-Սինգի տանը, վորը միաժամանակ և սեղանատուն է և ընդունարան: Բեմը շատ խորը չէ: Յերկրորդ պլանում, ռամբլային զուգահեռ բեմը հատվում է հղիած սև պատով: առանց լուսամուտների և դռների, ծածկված սաղավիթ և վոսկու դրվագներով: Ձախ կողմը դուռ գեպի այլ սենյակներ, աջ՝ բաց կամար դեպի թյգին: Վոսկեղոծ կարասի, դաշնամուր, բաղմոցներ, սեղաններ՝ վրան արժույթ: Կահավորությունը յեվրոպական է: Տեղական է միայն շիրման՝ մետաքսից ասեղնազործած և անաղին հենապակց վազաներ՝ ծաղիկներով լիքը: Յերեկոյն, վառվում են ելեկտրական յամպերը:

Կ ու ա ն գ-Ս ի ն գ ը յ ե Վ Ո ա-Շ ե ն ը — յերկուսն ել յեվրոպական եագուստով: Ո ա-Շ ե ն ը փոքրիկ, գեղեցիկ տիկնիկի նման է: Կ լ ո գ Ո ա Վ ե ն շ տ ե յ ն ը այցելութունների շփեպուստով է: Սպասավորները քեյ են մատուցում:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Յե՛վ այդպես, պարոն լեյտենանտ, մեր գալառական անկյունը ձեզ վրա ախարան ել վատ տպավորություն չի թողել: Յես և կինս շատ ուրախ ենք...

ԿԼՈՒ. Ո՛ր, յես հիացած եմ, ուղղակի հիացած... Ձեմ թագցնում, յերբ հայրս հայտնեց, վոր ինձ իր հետ վերցնում է Հեռավոր Արևելք, յես սարսափ զգացի: Տոնկինը պատկերացավ ինձ միայն կապիկներով և վագրերով բնակեցրած: Յես դառնազին վողբացի իմ խորտակված կյանքը, մտածելով, վոր իմ ունեցած մեղքերը՝

Իսկ նրանք, պիտի խոստովանեմ, բավական շատ են՝ այդչափ խիստ պատժի արժանի չեն:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. (Ժպտալով) Ձինական հին լիմասությունն ասում է՝ «Վստահիր մեծերին, վորովհետև նրանք գիտեն ինչ են անում»: Ձեր հայրը, անտարակույս, լավ գիտեր, վոր Տոնկինը բնակեցրած չէ միայն կապիկներով և վագրերով, թեպետ, ճշմարիտ է, թե մեկից և թե մյուսից այստեղ բավական շատ կա:

ԿԼՈՒ. Ծերունին, չպետք է ուրանալ, այնուամենայնիվ սիրում է ինձ: Մենք հաճախ ենք կովում: Թեկուզ հենց այդ անմիտ բանտարկությունը, վորից նա ինձ վոչ մի որ չէլջեց: Բայց և այնպես, նրա հետ մենք բարեկամ ենք: Նա տաքարյուն է, գյուրազրզիւ, համառ, սակայն չե՞ վոր յես նույնպես այդպես եմ:

ՈՍ-ՇԵՆ. (Ժպտալով) Այն տարրերությամբ միայն, վոր այստեղի կանայք նրանից ավելի յեն վախենում, քան ձեզանից:

ԿԼՈՒ. Կանայք... վորքան յես գիտեմ, նա կանանց հետ յեղբերեք հաշտ չէ: Նրա միակ հետաքրքրությունը յեղել է ծառայությունը: Յեթե նա ապրելիս լիներ Նապոլեոնի ժամանակ, մարշալության զավագանն անպայման նրան կպատկաներ: Մանավանդ... նա հին կոլոնիստ է...

ՈՍ-ՇԵՆ. Իսկ դուք...

ԿԼՈՒ. Յե՛ս... Յես փարիզցի յեմ, տիրուհի, փարիզցի՝ վոտքից զուլի:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Յեթե չեմ սխալվում, դուք ուղղակի Փարիզից եք գալիս:

ԿԼՈՒ. Մենք Փարիզում մնացինք յերկու շաբաթ, իմ փոխադրման խնդրը ձևակերպելու համար: Մեր գունդը կանգնած էր Մարրաքեշում: Իսկ Ալժիրը... աստված իմ... Ալժիրն իսկական Զիրանիա յե...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Նույնիսկ մյս տունը:

ԿԼՈՒ. Դուք իրավացի յեք: Ձեր տանը Ասիան համարյա չի զգացվում: Յեթե նկատի չառնենք այս պատը, վորը, ճշմարիտ է, շատ գեղեցիկ է և որդիանալ...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Փոքրիկ տուրք տեղական պայմաններին, պարոն լեյտենանտ: Ուրիշ կերպ չի կարելի: Քանի վոր յես զրավում եմ վարչության մանդարինի պոստը, չի կարելի ազգային հնա վանդ սովորությունների Փանատիկ կողմնակիցներին զրդուել: Սակայն, յես յերազում եմ կառուցել մի փոքրիկ զոյակ, ուր

նույնիսկ այս եկզոգիկան չլինի... ուր մարդ զգա իրեն վոչ թե Սոնտայում, այլ կապուցիւնների բուլվարում...

ԿԼՈՒԴ. Դուք սիրում եք Ֆրանսիան, պարոն խորհրդակալն:
ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Միթե այս սենյակը բաժանանքի մեջ չէ՞ր լինի... Երբեք չէր շուրջը կարող եմ պարծենալ, վոր այստեղ շատ քիչ տեղական իրեր կան: Այստեղ ամեն ինչ, սկսած դաշնամուրից և վերջացրած մոխրամանով, Փարիզից է բերված: Յես և կինս շարունակ ֆրանսերեն ենք խոսում:

ԿԼՈՒԴ. Յե՛վ պետք է խոստովանել, դուք հրաշալի եք խոսում: Համարյա առանց ակցենտի: Իսկ դուք, տիրուհի, — յերգվում եմ, վոչ մի տեղ չեմ լսել այդպիսի սքանչելի, այդպիսի յերաժշտական և քաղցրահնչյուն արտասանություն: Դուք Ֆրանսիայում յերկմը եք ապրել:

ՈԱՇԵՆ. Յես... աստված իմ... յերբեք չեմ յեղել այնտեղ... Իմ ամուսինը յերկու տարի առաջ յեղել է Փարիզում, իսկ յես յերբեք չեմ հեռացել Սոնտայից...

ԿԼՈՒԴ. Ափսոս... Մեր սալոններում դուք իսկական սենսացիա կառաջացնելք:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. (Հիացմունքով). Դուք շատ սիրալիր յեք, պարոն լեյտենանտ...

ՈԱՇԵՆ. (Կովիկական լռությամբ) Իսկապէս: Յես այնպես ծիծաղելի կլինեմ... Եկզոտիկ խաղալիք...

ԿԼՈՒԴ. Տիրուհի, դուք վատ կարծիք ունեք ֆրանսիական ճաշակի մասին:

ՈԱՇԵՆ. Ընդհակառակը, շատ լավ... Այդ պատճառով ել կարծում եմ, վոր դուք չափազանցում եք... Յերբ յես տեսնում եմ, որինակ, տիկին Ռանցին, ինձ թվում է, վոր յես փոքրիկ, ծիծաղելի մի վայրենի յեմ: Նա, ըստ յերեւոյթին, Փարիզում մեծ հաջողություն է ունեցել: (Ակնդես նայում է նրան):

ԿԼՈՒԴ. Հավանական է: Ինչո՞ւ վոչ: Նա գեղեցիկ է, նուրբ... Յես նրան, իդեպ, փողոց եմ ճանաչում: (Շփոթվում է):

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. (Վեր է կենում տեղից) Ներողություն եմ խնդրում, պարոն լեյտենանտ, յես ֆինանսների մանդարինի մոտ պիտի անցնեմ... Գործեր, գործեր... Մանր, զավառական, բայց և այնպես գործեր... Յես ձեզ հրաժեշտ չեմ տալիս, ճշմարիտ չէ... ՈԱՇԵՆ, բարեկամս, աշխատեցեք, վորպեսզի հյուրը չձանձրանա լեզ հետ: (Գնում է):

ԿԼՈՒԴ. Յես անհարմար եմ զգում ինձ: Յես ծանոթ չեմ տեղական սովորություններին... Գուցե յես հիւնպես պիտի հեռանայր...

ՈԱՇԵՆ. Իսկ ի՞նչպես կվարվելիք դուք Փարիզում...

ԿԼՈՒԴ. Ո՛ր, Փարիզում... Յես կմնայի...

ՈԱՇԵՆ. Ուրեմն, դուք ձեզ պետք է զգաք, ինչպես Փարիզում... և վարվեք նույն ձևով:

ԿԼՈՒԴ. Իսկ գիտե՞ք ինչ կնշանակեր այնտեղ, յեթե յես մնայի:

ՈԱՇԵՆ. Վոչ: Ասացեք, ի՞նչ կնշանակեր:

ԿԼՈՒԴ. Այդ կնշանակեր... վոր տանտիրուհին ինձ շատ է դուր գալիս: Յե՛վ վոր ինձ համար ցանկալի յե նրա հետ լինել առանձին...

ՈԱՇԵՆ. (Պարզամիտ). Իսկ այդ խոսքերին ի՞նչ կպատասխանեք ֆրանսուհին...

ԿԼՈՒԴ. Դուք չգիտե՞ք...

ՈԱՇԵՆ. Յես, ձեզ նախազգուշացրի, վոր յես փոքրիկ վայրենի յեմ:

ԿԼՈՒԴ. Ճիշտ չե, դուք գիտեք... ձեր աչքերը ծիծաղում են...

ՈԱՇԵՆ. Իմ աչքերը... Նրանք այնպես ծիծաղելի յեն, նեղ... Ուրեմն ի՞նչ կպատասխանեք ֆրանսուհին:

ԿԼՈՒԴ. Յեթե յես նրան դուր չգամ, նա կբարկանա... կամ, նույնիսկ, չի բարկանա, այլ ուզղակի կասի՝ պարոն, դուք դուր ժամանակ եք վատնում...

ՈԱՇԵՆ. Յես ել այդպես կասեմ:

ԿԼՈՒԴ. (Տեղից յեղնում է սառն). Իրո՞ք...

ՈԱՇԵՆ. Իհարկե: Յես անհետաքրքիր ասիացի կին... Ձեզ եմ համար ինձ հետ հետաքրքիր չի կարող լինել: Դուք զբաղեցնում եք ինձ միայն քաղաքավարությունից զրգված...

ԿԼՈՒԴ. Դուք կըբեռություն ել գիտեք... Սքանչելի է, Տիրուհի, յեթե դուք անկեղծ եք ասում, ապա սխալվում եք: Յես ինձ շատ լավ եմ զգում ձեզ հետ: Յես պատրաստ եմ անվերջ նայել ձեզ վրա, լսել ձեր ձայնը...

ՈԱՇԵՆ. Ուզում եք, յեզ ձեզ համար նվագեմ... Թեև վատ եմ նվագում, բայց և այնպես, դա ավելի լավ կլինի, քան իմ ձայնը: (Նոտասերմերն է քերքում):

ԿԼՈՒԴ. (Մոտենում է ավելի) Իսկ դուք չե՞ք ձանձրանա ինձ հետ:

ՈԱՇԵՆ. Չգիտեմ...

ԿԼՈՆ. (Յե՛ս էաւսկելով) Չգիտե՞ք...

ՈԱՆՇԵՆ. (Շարունակաւ ե)... Չգիտեմ, ի՞նչ կապտասխաներ իմ
սեղ ֆրանսուհին...

ԿԼՈՆ. Սատանան տանի... ի՞նչ կին ե...

ՈԱՆՇԵՆ. Թեկուզ... տիկին Ռանցն, որինակ...

ԿԼՈՆ. Կրկի՛ն նա... Ազնիվ խոսք, յեթե յես հիմար լինեյի,
կենթադրեյի, վոր դուք խանդում եք ինձ դեպի նա:

ՈԱՆՇԵՆ. Դուք հիմար չեյիք լինի: Նա ավելի հետաքրքիր ե,
քան յես: Նա ձեզ դուր ե գալիս...

ԿԼՈՆ. Ո՞վ ասաց ձեզ...

ՈԱՆՇԵՆ. Յես այդպես եմ կարծում.

ԿԼՈՆ. Դուք սխալվում եք... Յես նրա հետ վաղուց եմ ծա-
նոթ: Սակայն ինչո՞ւ թագցնել... Այո, յես մի ժամանակ տարվե
եմ նրանով: Բայց այժմ այդ բոլորն անցել ե, — այնքան հեռա-
վոր ե այնքան անպետք, ինչպես հիշողությունը: Այժմ յես վոչ
վորքի մասին չեմ մտածում, բացի ձեզանից...

ՈԱՆՇԵՆ. Սա... ահա սա, անշուշտ ձեզ դուր կգա... (Նվազում ե):
Գեղեցիկ ե, այո:

ԿԼՈՆ. Շատ: Ի՞նչ ե այդ:

ՈԱՆՇԵՆ. Լեւտոր զե Մանոն, Ժիլյեյի: Սա իմ սիրած կտորն ե.
միաժամանակ վառվումն, քնքույշ ե արտում...

ԿԼՈՆ. Դուք ծանոթ եք Մանոնի պատմությանը:

ՈԱՆՇԵՆ. Այո, յես կարդացել եմ արքահայր Պրեվոյի վեպը:
Յես նույնիսկ արտասովել եմ մի քիչ...

ԿԼՈՆ. Տեսնում եք, այ... Իսկ եկզոտիկ վիպասանները զրա-
նում են, վոր յեվրոպացու ե ասիացու հոգիները տարբեր են ե
վոր նրանք յերբեք միմյանց չեն հասկանա:

ՈԱՆՇԵՆ. Յես կարծում եմ կնոջ հոգին միշտ կհասկանա մյուս
կնոջ սերը ե տառապանքը, ինչ գուցնի յել վոր լինի նա:

ԿԼՈՆ. Նաե տղամարդու սերը, այո...

ՈԱՆՇԵՆ. (Նվազելով) Ո՞վ գիտե...

ԿԼՈՆ. Յես կամենում եմ իմանալ...

ՈԱՆՇԵՆ. Ինչո՞ւ:

ԿԼՈՆ. Յես ձեզ ասացի...

ՈԱՆՇԵՆ. Յես չեմ հավատում: Բոլոր կանանց...

ԿԼՈՆ. (Ընդհատելով), Ձեր փոքրիկ, փոքրիկ ձեռքերը...

ՈԱՆՇԵՆ. ...միշտ նույնն են ասում...

ԿԼՈՆ. Ձեր աղաթյա աչքերը... Ձեր վարդի թերթերի նման

ալ շրթունքները... ե այդ կապույտ յերակները քունքերի, վո-
րոնց մեջ հոսում ե վաղեմի խորհրդավոր Ասիայի արյունը...

ՈԱՆՇԵՆ. Դուք խանգարում եք ինձ նվազել, յես նոտաները
չեմ տեսնում:

ԿԼՈՆ. Ու-Շեն... թանկադի՛ն... սքանչելի... (Գրկում ե նրան):

ՈԱՆՇԵՆ. Յես նոտան չեմ տեսնում... (Ցեկարացել համբույր):

ԿԼՈՆ. ... ե յերաժշտությունն ընդհատվեց հանկարծ... (Համ-
բույր):

ՈԱՆՇԵՆ. Բաց թողե՛ք... (Ազատելով նրա գրկից) Ա՛խ, ինչ
վատ ե այդ... Ինչո՞ւ...

ԿԼՈՆ. Վորովհետեւ դուք սքանչելի յեք, յես ձեզ սիրում եմ (կր-
կի՛ն ուզում ե գրկել):

ՈԱՆՇԵՆ. (Մեղմ, բայց նրամայակամ). Նստեցե՛ք հանգիստ: (Սո-
վաճկան տնով) Յե՛վ այդպես, պարոն լեյտենանտ, դուք չե՞ք սի-
րում Մասսենյին ե գերադասում եք Դերյուսին... Դժբախտաբար
յես չեմ կարող համաձայնվել ձեզ հետ ժամանակակից յերաժշ-
տությունն ինձ համար չափազանց...

Ներս եմ գալիս Զայան յե՛վ Ռանցը:

ՉՈՅԱ. Թանկագինս, ներեցե՛ք, վոր մենք ներս մտանք առանց
զեկուցման: Ձեր սպասավորները չեն յերեւում:

ՌԱՆԾ. Պարոն լեյտենանտ, դուք ե՛լ այստեղ եք... Շատ ու-
րախ եմ ձեզ տեսնելու... (Վողչումում եմ միմյանց):

ԿԼՈՆ. Այո, մենք յերաժշտությամբ եյինք զբաղված... Պարոն
խորհրդականը նոր միայն դուրս գնաց... Յես մի քանի բոպեյով
մնացի...

ՉՈՅԱ. (Սպանիչ անսարքերությամբ) Իրո՞ք... (Նստում ե) Ձեր
սպասավորներին բռն ե պատահել թանկագինս... Այդպիսով
ազատ կերպով ձեր հյուրասենյակը կարող ե ներս մտնել ինքը
պիրատ Պանգր... Յե՛վ դուք նույնիսկ չեք կարող պատրաստվել
նրան ընդունելու, ինչպես հարկն ե...

ՌԱՆԾ. Ո՛ր, տիկին Ու-Շենն այնչափ փարիզուհի յե, վոր յես
հավատացած եմ, կարող կլինի ամեն մարդու ընդունել ինչպես
հարկն ե...

ՈԱՆՇԵՆ. (Ժպտալով) Յես կարծում եմ, այո... կարող կլինեմ...

ՉՈՅԱ. Ինչ չափով փարիզուհի յե, կամ ինչ չափով չինուհի,
գուցե... Մեկը մյուսին արժե... Ճիշտ չե՞, սիրելիս...

ՈԱՆՇԵՆ. (Նույն ժպիտով) Յեթե ձեզ հաճելի յե... (Ռանցի՛ն) Իսկ
սպասավորները, իրո՞ք, վերջին ժամանակները քանի գնում, սա-
ն-

ԶՈՅԱ. Այո, մենք յերբեքն անդուծ ենք լինում: Բայց աղա-
վարդիկ ավելի վատ վիճակի մեջ են գտնվում... Նրանք ծիծաղելի
լին... Մանավանդ, յերբ գնդապետի դեմ սուր են մերկացնում...
Ներսիս գալիս Կուսակա՞ց Սիմոն:

ԿՈՒԱՆ. ՍԻՆԳ. Պարոն ուղիղենա... Տիրուհի... Ի՞նչ հաճելի
անակնկալ... Այժմ յես հավատացած եմ, վոր իմ թանկագին
հյուրը ուրախ ժամանակ է անցկացրել... (Նայում է ժամացույցին)
Յոթ և կեսն է: Գնդապետը, հավանական է, իսկույն այստեղ
կլինի:

ՌԱՆՑ. Գնդապետը... Նա գործ ունի ձեզ հետ:

ԿՈՒԱՆ. ՍԻՆԳ. Յեվ այո, և վոչ: Համենայն դեպս վոչ պաշտո-
նական այցելություն: Թեև ինձ նախազգուշացրել են վաղորդ...
ՌԱՆՑ. Այդ դեպքում մենք չենք խանդարի: Զշմարիտ չե՞,

Զոյա:

ԶՈՅԱ. Հարկ չկա շտապելու: Յես Պանդի ավագակալմբի ան-
դամ չեմ, վորպեսզի գնդապետ Ռավենշտեյնի խթաններից վա-
խուստի դիմեմ: Բացի այդ, պարոն գնդապետն այնքան սիրալիր
կլինի, վոր չի քաշվի մեզ ուղղակի հայտնել, յեթե մենք ավելորդ
լինենք:

ՌԱՆՑ. Ձեմ կարծում, վոր նա այդ անի, տիրուհի: Այստեղ
ոեղիդենցիայի գրասենյակը չե, և մենք այժմ վոչ վոքի չենք տան-
ջում: Զշմարիտ է, պարոն Ռանց:

ԶՈՅԱ. Դուք կարծում եք... Ո՞ր, այդ դեպքում... (Շարժում է
ամուսնից վեր կենալու):

ՍՊԱՍԱՎՈՐ. (Դռնեղում) Գնդապետ Ռավենշտեյն:

ԶՈՅԱ. (Ինքն իրեն, կամացուկ) Յերբ հարկավոր է, սպասա-
վորներն իրենց տեղն են...:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. (Առաջ մտնում է) Պարոն խորհրդական... ներո-
ղություն եմ խնդրում: Յես չեյի յենթադրում, վոր ձեզ մոտ աչ-
հափ մեծ հասարակություն կգտնեմ:

ԶՈՅԱ. Մենք իսկույն գնում ենք, գնդապետ:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Ինչո՞ւ: Ինձ համար անախորժ կլինեք...

ԶՈՅԱ. Մեզ համար էս...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. (Ճառակուսած) Ի՞նչ «էս»... պարզ չեմ հասկա-
նում... Դուք, հավանորեն, շարունակում եք վերավորված լինել
ինձանից այն դեպքի համար: Ինչ արած, տիրուհի: Մենք ծերու-
նիներս — գինյով չենք ենք, հեռավոր անցիալի մարդիկ, սակայն
միշտ կարողանում ենք պաշտոնական պարտականությունը կա-

դակցել քաղաքականության կանոնների հետ Բայց ընդհանրապես
ասած, յես չեմ կծում: Շատ կցավելի, յեթե սիրալիր տանտիրու-
հին ինձ վրա նայեր ինչպես մի հրեշ...

ՌԱՆՑ. Ձեմ ել մտածում, պարոն գնդապետ, վոր այսպիսի
համակրելի, քաղաքավարի վորդու հայրը կարող է հրեշ լինել...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. (Բարեհամբույր) Տիրուհի, խնդրում եմ ձեզ, շատ
եկ յերես մի տաք այս դատարկապորտին: Դժբախտաբար, նա մեծ
սիրահար է կանացի հաճոյախոսություններին... Այստեղ նա պիտի
շատ և լուրջ զբաղվի: Կլոդ, հավատացած յեղիր, վոր քո ժամա-
նակը Սոնտայում քացառապես սալոններում չի անցնելու...

ԿԼՈԴ. Յես այդպես չեմ մտածում, հայր...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Հույս ունեմ, դու ուղիղակի լավ դպրոց
կանցնես այստեղ: Մեր մղած պատերազմն Ասիայում անագործւոյն
է, անխնա և յերկարատև է լինելու: Սակայն նա շատ ավելի յե
կոփում: (Ու. Շենիմ) Տիրուհի, յես չեմ ասում, վոր այս յերիտա-
սարդից քաջարի զինվոր դուրս չի գա: Վորոշ տվյալներ նա ունի:
Կազմաձևի ել-Արարում նա կարողացավ չխոնարհվել արարական
գնդակների առաջ: Իմացականություն նույնպես ունի:

ԿԼՈԴ. Հայրիկ...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Ինչ վոր ճիշտ է, ճիշտ է: Սակայն ամեն մի
ալմաստ կարիք ունի հղկվելու, բարեկամս: Ուստի, ասում եմ, —
մեկ ամիս Պանդին հետապնդելն ավելի կտա քեզ, քան ամբողջ
մի սեմեստր ուղիղական դպրոցում:

ԶՈՅԱ. (Վեր է կենում, ձանձրացած տոնով) Թանկագին տան-
տիրուհի, թույլ տվեք հրաժեշտ տալ ձեզ: Հույս ունենք մոտ ժա-
մանակ տեսնել ձեզ մեզ մոտ: Լեյտենանտ, դուք մնում եք,
իհարկե...

ԿԼՈԴ. Ինչո՞ւ... Իհարկե գալիս եմ: Յերբ դուք գնում եք, յես
եկ ձեզ հետ:

Հրաժեշտ եմ տալիս միմյանց:

ՌԱՆՑ. Յես կուղեկցեմ ձեզ: Պուրակում այժմ այնպես լավ
է: Պարոն գնդապետ, ներեցեք...

Կամայք, Կլոդը յեվ Ռանցը դուրս են գնում աչ:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. (Նայելով ժամացույցին) Վստահ եմ, ձեր հյուրը
սպասեցնել չի տա... Յես այնքան ել ազատ ժամանակ չունեմ:
ԿՈՒԱՆ. ՍԻՆԳ. Հավատացած յեղեք, նա չի ուշանա:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Առավել լավ:

Դադար:

հայրերի սովորութիւնները, սակայն պետք չէ ծեւերը բարոյապէս որենքի աստիճանին հասցնել:

ԿՈՒԱՆԳ. ՍԻՆԳ. Բարեհաճեցեք ծխել:

Դուք ե գալիս ծխարանից յեղ Կոնգրեսում ե հյուրասեմյակի լուսեքը: Բեմը լուսավորված ե միայն լապտերի մամուռակա- գալսի լուսով: Ի գ ու ե մ-Ա. Ե ը յեղ գնդապետը ծխում եմ:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՑՆ. Մանդարին Իգուեն-Ան, ձեր իմաստութեան հոչակը տարածվել ե հեռուները: Այս յերկրում յես յեկվոր մարդ եմ, բայց շատ եմ լսել ձեր մասին ե ուրախ եմ, վոր տեսնում եմ ձեզ:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Յես նույնպես լսել եմ ձեր մասին. Լսել եմ գլուղեր ավերող, մարդիկ կոտորող արյունարբոս գաղանի մասին: Յես կամենում եյի նրան իմ սեփական աչքերով տեսնել: Յեղ անտեսնում եմ ծերացած, զգուշալոր, ոտար յերկրի հյուրասիրու- թեան որենքները հարգող, ներողամիտ ե քաղաքավարի մի մարդ...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՑՆ. Իգուեն-Ան, ինձ հայտնի յե, վոր դուք Ֆրանսիայի բարեկամն եք, թեև չեք ձգտում Ֆրանսիացի ձեռնալ, ինչպես այն անում են վոմանք: Դուք ինարկե, գիտեք, ինչ նպատակ ունի իմ այստեղ գալը...

ԻԳՈՒԵՆ. ԱՆ. Յես գիտեմ այդ:

Դադար:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՑՆ. Յեղ ի՞նչ կասեք...

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Ձեզ առաքողներն, անշուշտ, յերկար խորհել են նախ քան ձեզ վրա կանգ առնելը: Ձեզ մնում ե ձեր պարտքը կատարել:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՑՆ. Ուզում եք ասել, վոր իմ գործողութիւնների պատասխանատուութիւնը նրանց վրա յե ընկնում... Այդ այնքան ել ճիշտ չէ: Ինձանից եր կախված ընդունել կամ մերժել առաջարկը: Յես համարյա անսահմանափակ լիազորութիւններ ունեմ: Յես կարող եմ շատ քիչ հաշվի առնել պարլամենտական հանձնաժողովին, սակայն պարլամենտական հանձնաժողովն իմ աչքում ներկայանում ե Ֆրանսիան, վորն իմ վրա դրել ե մի պարտականութիւն, վորն ամենեին չի հակասում յերկրի բարորութեան մասին իմ ունեցած հասկացողութիւններին: Յես հավատացած եմ, վոր Ֆրանսիային հարկավոր ե Հնդկաչինը ե Ֆրանսիան կունենա Հնդկաչինը, բերելով այնտեղ խաղաղութիւն, հանգիստ ե կարգ: Վոչ, յես մեխանիկական կատարելը չեմ

ուրիշի գաղափարներ, այլ ինքս հանդիսանում եմ, իմ հասկացողութիւններով, այդ իսկ գաղափարի ներկայացուցիչը:

ԻԳՈՒԵՆ. ԱՆ. Դրանից յերևում ե, վոր ձեզ ուղարկողներն իմաստուն վորոշում են կայացրել:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՑՆ. Պարոն Իգուեն-Ան, թեև անքաղաքավարի պիտի յերևամ, սակայն ձեզանից սիրաշոյուններ չեմ սպասում, այլ ուրիշ բան: Յես ուզում եմ ձեզանից ստանալ խորհուրդ, ոժանդակութիւն, գուցե ե ոգնութիւն: Ինչո՞ւ թագցնեմ... Յես զգում եմ, վորչափ դժվարին ե իմ գործը: Յես արդեն յերեք շաբաթ ե այստեղ եմ, ե այդ ամբողջ ժամանակ վոչ մի քայլ առաջ չեմ անցել: Մինչև այժմ իմ ձեռք առած միջոցները վոչ մի արդյունք չեն տվել: Այդ տվազակն իրոք, անընկճելի յե...

ԻԳՈՒԵՆ. ԱՆ. Դեպի նպատակն անշեղ ընթացողը կհասնի նրան, յեթե՝ ընտրել ե ուղիղ ճանապարհ:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՑՆ. Խորամանկութեամբ նրան վորսալու իմ վոր- ձերն անհաջող անցան: Յես խնայել եմ իմ զինվորների ե վոչ թե նրա պիրատների արյունը: Ըստ յերևույթին, մնում ե մի բան՝ կանգ չառնելով գոհերի առաջ, հարձակման դիմել ե բաց կովում ջախջախել նրան:

ԻԳՈՒԵՆ ԱՆ. Դա անկեղծ ե քաջ մարդու վորոշում ե:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՑՆ. Յես ուզում եմ անկեղծ լինել մինչև վերջը: Ձեր ձայնը ե ձեր անդորրութիւնը տրամադրում ե դեպի ձեզ... Կամ, թերեւ ուղիւմի հատկութիւնն ե այդպես...

ԻԳՈՒԵՆ. ԱՆ. Այն, ինչ ասված ե ծխարանի պատերի մեջ, այնտեղից դուքս չի գալիս: Ուղիւմի ազդեցութեամբ հայտնված գաղտնիքը — սրբազան ե: Յեղ ձեզ լսողը չափազանց ծեր ե՝ անհամեստ լինելու համար: Դուք ինձ, չնչին մարդուս արժանի արեցիք ձեր անկեղծութեանը, վորին, իրոք, յես արժանի չեմ: Թույլ կամք ինձ ես արտահայտել իմ յերախտագիտութիւնը նույն- պիտի սրտից բղխող ճշմարիտ խոսքերով...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՑՆ. Յես խնդրում եմ ձեզ այդ մասին:

ԻԳՈՒԵՆ. ԱՆ. (Դադարից հետո) Մի քանի բոպե առաջ յես ասացի, վոր դեպի նպատակն անշեղ ընթացողը կհասնի նրան, յեթե ուղիղ ճանապարհ ե ընտրել: Ուղիղ ճանապարհ ընտրելն իմաստուն գործ ե: Բոլորի նպատակը մեկ ե՝ բարորութիւն: Միայն այդ բարորութեան արտահայտութեան ձևերն են տարբեր: Հավատացած եք արդյոք դուք, վոր այն ճանապարհները, վորոնք պիտի վորոնք դուք, տանում են դեպի բարորութիւն...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Իմ նպատակն է վոչնչացնել ավագակ Պանգին: Իմ յերկրի համար դա բարորությունն է:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Դուք արտասանեցիք մի անուն, վորը գուրկ է վորեն նշանակութունից, ինչպես և բոլոր անունները: Յենթադրենք, դուք վոչնչացրիք այդ անվան տիրոջը... Ի՞նչ շահ դրանից: Ազմիրալ Կուրբոն, գրավելով Սոնտայը և արյունով վողողելով յերկիրը, վոչնչացրեց Լյու-Վեն-Պյուկին՝ սև դրոշակների առաջ նորդին: Սակայն միթե պայքարը վերջացա՞: Կարծում եք դուք վոր Պանգի մահից հետո չի գտնվի մեկը, վորը նրա գործը շարունակի...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Յես այդ չգիտեմ:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Դուք այդ մասին չե՞ք մտածել: Հարց տվեք ձեզ ունկնդրեք և կլսեք, վորոշակի կլսեք՝ «Ամեն ինչ կմնա նախկին ձևով»: Իմաստ ունի՞ արդյոք այնքան ուժ վատնել մեկ անուն վոչնչացնելու համար, վորպեսզի հետո մեկ ուրիշը հնչե...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Միթե դուք չեք ընդունում, վոր յեթե Պանգը չլինի, Տոնկինում խաղաղություն կտիրի:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Ներեցեք ինձ, սակայն յես կարծում եմ վոչ:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Առավել վատ:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Դուք հիմա ասացիք, վոր Պանգի մահը բարորություն կլինի Փրանսիայի համար: Սակայն մտածել եք դուք նաև այն մասին, արդե՞ք դա բարորություն կլինի մեր յերկրի համար: Մտածել եք արդյոք, վոր Պանգը պայքարելով ձեր դեմ, իր յերկրի և իր ժողովրդի հանդեպ իր պարտքն է կատարում և նույնպես իր յերկրի բարորության մասին է մտածում: Յերբ պերմանացիները յեկան և տիրեցին Փրանսիական յերկիրը, ձեզանից յուրաքանչյուրը մի մի Պանգ չե՞ր արդյոք: Ձեզանից յուրաքանչյուրի բերանից չե՞ր լսվում արդյոք հայրենիքի ազատագրություն լրաները, վորի համար դուք այժմ հալածում եք Պանգին, ինչպես պազանի, վորովհետև նա այդ իսկ բառերն է գրել իր դրոշակի վրա: Դուք հերոսաբար թոթափեցիք ոտարի լուծը ձեր հայրենիքի վզից և այդ հայրենիքը պարգևատրեց ձեզ քաջության շքանշաններով: Մինչդեռ Պանգի նույն այդ հերոսության համար դուք նրան հայտարարել եք արքայից դուրս և նրա համար խայտառակ մահ եք պատրաստում: Արդարացի՞ չե՞ գա արդյոք ձեր հայրենիքի բարորության հակացողության չափանիշով:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Մենք միմյանց չենք հասկանա: Դուք դատում եք վորպես իմաստուն և չեք կարող թափանցիկ Ասիայի

նկատմամբ Յեվրոպայի ունեցած քաղաքականության խորքը: Իսկ յես մտածում եմ և զգում ինչպես Փրանսիական զինվոր

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Դուք զինվոր եյիք նույնպես, յերբ պաշտպանում եյիք ձեր յերկիրը: Բայց այն ժամանակ իմաստության ձայնը ձեզ համար հասկանալի չեք, վորովհետև ձեր դեմ չեք ուղղված:

ԼՈՒՐՅԱՆ:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Իմ աչքում Պանգը լուի ավագակ է միայն...

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Մի դատապարտեք նրան, յեթե նա յեկ, իր հերթին, նույն անունով և կոչում ձեզ:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Նա խռովարար է... Այն յերկիրը, վորի ազատության համար՝ ըստ ձեր ասելու, պայքարում է նա, ահա արդեն կես դար է, վոր Փրանսիային է պատկանում:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Ելլա՞սը համարյա կես դար առաջ գերմանական յերկիր է դառել:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Ելլա՞սը... Իմ հայրենիքն է:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Տոնկինը Պանգի հայրենիքն է:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. (ԼՈՒՐԱՄ Ե)

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Ո՞վ է նա, յես չգիտեմ: Գուցե նա յերկրագործ է կամ արհեստավոր, գուցե խեղճ ձկնորս է, ինչպես մի ժամանակ Լիպուզը՝ Տոնկինը թաթարական զերիշխանությունից փրկողը: Սակայն ամեն մի հետք, վոր թողնում է նրա վտաքը, տպավորվում է յերեք հազարամյակ նրա նախահայրերի աճյունին միախառնված հողի վրա: Ուստի այդ յերկիրը, նրա քարերն ու ձուրերը, նրա ձահձուռները, նրա յեղեգնուտները և կուսական անտառները պաշտպանում են նրան, ինչպես իրենց հարազատ զավակին, անընկճելի յեն դարձնում նրան գերադանց ուղմական ուժի դեմ: (Դալար) Գուցե իմ խոսքերը տհաճ են ձեզ համար... Յես ասում եմ այն, ինչ մտածում եմ...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Դուք խոսեցիք վորպես մի ծերունի, վորը չի վախենում ճշմարտությունն ասելուց — իր ճշմարտությունը:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Ծճմարտությունը մեկ է միայն:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Ի՞նչ պետք է անեմ յես:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Խորասուզվեցեք ձեր ներսն ու հարցրեք ձեր խղճի ձայնին: Նա ձեզ պատասխան կտա: — Նա և վոչ թե յես: (ԼՈՒՐԱՄ Ե):

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Յես իրավունք չունեմ ունկնդրելու խղճի ձայնին: Յեթե յես լսեմ նրան, ապա դավաճանած կլինեմ իմ սկզբունքներին և իմ հայրենիքին:

ԻԳՈՒՆՆ-ԱՆ. Մի յեղեք դավաճան, յեթե կարծում եք, վոր
համարությունը ձեր հայրենիքի կողմն ե:

Լուսբյուն:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Յես չեմ կարողանում ձեզ պատասխանել:

ԻԳՈՒՆ-ԱՆ. Ինձ հարկավոր չե ձեր պատասխանը: Ձեզ ե հար-
կավոր այն:

Լուսբյուն:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Յես չեմ կարողանում հավաքել իմ մտքերը:
Նրանք կուտակվում են մառախուղի նման... Նրանք յերկուանում
են... խուսափում են...

Լուսբյուն: Այ կողմից շտապ մտնում ե լեյտենանտ Ե Կ Մ Ո Ւ Լ Ը:
Կ Ո Ւ Մ Ո Ւ Լ Ը-Ս Ի Գ Զ, վոր նստած ե բազմոցում, բարձրացում ե
նրան ընդառաջ:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Սրս... Ի՞նչ ե պատահել...

ԵԿՄՅՈՒԼ. Գնդապետն այստեղ ե... Գնդապետը...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Կամաց խոսեցեք:

ԵԿՄՅՈՒԼ. Ինձ անհրաժեշտ ե...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. (Մխարանում բուլլ ձայն) Այդ դժգոհ եք, ԵԿ-
մյուր... Ի՞նչ կա...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Միևնույն ե, նա լայժմ վեր չի կենա... Նա
հինգ ծխամորճ ուղիւմ ե ծխել... Յես կհաղորդեմ նրան... հետո...

ԵԿՄՅՈՒԼ. Յես պարտավոր եմ հաղորդել նրան անմիջապես:
Հարձակում — համարյա քաղաքապետների մոտ... Պիրատները հար-
ձակվեցին զանձարանի գումակի վրա... Պահապանները կեսը
սպանված ե.

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Ի՞նչ... (Վեր ե ցատկում մահճից, յերեւում ե)
Գրողը տանի, յես չեմ կարողանում վտառելիս վրա կանգնել...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Զարմանալի յե... այնուամենայնիվ վեր կենալ
այդպես, միանգամից... Բացառիկ ուժ ե... Համարյա գերմարդկա-
յին...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. (Դուրս ե վազում ծխարանից) Ասացեք... Ի՞նչ
ե պատահել — Հարձակում: Ասացեք վերջապես...

ԵԿՄՅՈՒԼ. Դարանը քաղաքի դարպասի մոտ եր, ձորի մեջ:
Հարձակվողների խելակորույս խիզախությանը նայած, ավազակա-
խումբը առաջնորդում եր ինքը Պանզը... Միլիցիոներները փա-
խուստի դիմեցին: Դիմադրություն փորձեց ցույց տալ միայն զին-
վորների դասակը: Համարյա բոլորն ընկան... Պիրատները թագնը
վեցին...

ԳՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Դա չլաված բան ե... Ի՞նչ հանդիմություն...

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Թույնի ազդեցությունն անցնում ե... Վճի, ձեր
իմաստությունն, ինչպես ե ձեր ուղիւմը ինձ համար չեն... Հրա-
ժարվել պայքարել այդ բանդիտի, մեծ ճանապարհի այդ ավա-
զակի դեմ, վորին ներկայացնում են վորպես յերկրի ազատա-
բարի... Ընդունել, վոր յես հաղթվել եմ, հեռանալ ե մաքրել աս-
պարեզը նրա վոճրագործությունների համար... Համաձայնվել,
վորպեսզի ծրանսիան կորցնի Տոնկինը, հրաժարվի նրա անբավ
հարստությունից... Վճի... Յերդվում եմ, վոր յես յերես առ յերես
կհանդիպեմ այդ Պանզին... Յեվ այդ րոպեն յերկուսիցս մեկի հա-
մար կլինի վերջինը... (Դեպի մահին, ուր պառկած ե Իգուեն-Անը)
Լսում եք...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. (Մխարանից, կամացուկ) Նա քնած ե...

ՎԱՐԱԳՅԻՅՐ

ՅԵՐՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Պարակ, ռեզիդենտ Ռանցի բնակարանում: Տաղավար: Մի կողմ բարձրանում
ե դարավանդը: Խորքում վառարանը, վորի յետե հետքերն ե, ուր տեղի յե
ռենհանլու ներկայացումը: Այդու կողմը նայող լուսամուտները վառ լուսավոր-
ված են:

Պարահանդես ե ի պատիվ գեղապետ Ռավենշտեյնի:

ՆԱՆՏԵՅՆ. Ի՞նչ սքանչելի յերեկո յե... կարծես հաղաթ ու մեկ
դիշերներից լինի... Ամեն ինչ պայծառ ե Շանտ զեղեցիկ ե...

ՎԻԼՅԵՐ. Ո՛ր, ինչ եք ծառում... Դավառական համեստ յերե-
կույթ, վոչ ավել... Փարիզի յերեկույթներին ե պարահանդեսնե-
րից հետո ձեզ համար...

ՆԱՆՏԵՅՆ. Հավատացնում եմ ձեզ, Փարիզում յերբեք այսպիսի
բան չի կարելի տեսնել... Իսկ այս րեմն ինչի համար ե:

ՎԻԼՅԵՐ. Ներկայացում ե լինելու:

ՆԱՆՏԵՅՆ. Այսո՞ր... Ա՛խ, հա, հիշում եմ... Զոյան ինձ ասել
ե... Շանտ հետաքրքիր ե...

ՎԻԼՅԵՐ. Զինական ֆոկլուսնիկներ... Դա, իսկապես, ձեզ հա-
մար նորություն կլինի: Նրանք իսկական հրաշքներ են ցույց
առլիս...

ՆԱՆՏԵՅՆ. Նրանք կրակ են կուլ տալիս, այո՞:

ՎԻԼՅԵՐ. Իմիջի այլոց և այդ: (Պաճոսով) Սակայն այն կրակը, վոր ցայտում է ձեր աչքերից, նրանք կուլ տալ չեն կարող...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Ո՛ր... Ա՛յ քեզ կոմպլիմենտ... Թանկագին Վիլյեյր, դուք բանաստեղծական և գունադեղ մի բան եյիք մտածել, սակայն ստացվեց...

ՎԻԼՅԵՐ. Ի՞նչ կա վոր... Կոմպլիմենտ չինական ճաշակի...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Յես աստվածացնում եմ այն ամենը, ինչ չինական է... Չինական կոմպլիմենտ, չինական հագուստ, չինական ժպիտներ և վողջույն...

ՎԻԼՅԵՐ. Չինական ֆլիրտ...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Ո՛ր... դա ակնարկի յե նման: Վստահ եմ, իմ հասցեյին չե...

ՎԻԼՅԵՐ. Դե իհարկե, վոչ...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Իմ հակումը դեպի եկզոտիկան չի տարածվում մինչև այդ սահմանները...

ԵԿՄՅՈՒԼ. Դա բարեբաղդություն է մեզ համար, տիրուհի...

ՆԱՆՏԵՅԻ. (Հովհանավ խփելով նրան) Շատ ինքնավստահ մի յեղեք, պարոն լեյտենանտ... Բայց և այնպես, բարեկամներս, ձեզ մոտ շատ խուլ անկյուն է... (Վիլյեյրին) Այդ մասին արդեն խոսում են, այո...

ՎԻԼՅԵՐ. Ինչի մասին...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Չինական ֆլիրտ...

ՎԻԼՅԵՐ. Սկսում են խոսել, համենայն դեպս: Միշտ այդպես է լինում. սկզբում թե մեկը և թե մյուսն զգուշ են լինում, ապա կամաց կամաց զգուշությունը մոռանում են և սկսում են ավելի համարձակ դառնալ...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Յեվ վերջի վերջո վաղուց իր թարմությունը կորցրած նորությունը հասնում է ամուսնուն...

ԵԿՄՅՈՒԼ. Այդ ամուսինը կարծում եմ, վաղուց արդեն ավելին գիտե, քան վորեն մեկը:

ՎԻԼՅԵՐ. Շատ հաժանական է...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Միթե նա չի խանգում...

ԵԿՄՅՈՒԼ. Այդ մասին պետք է իրեն հարցնել:

ՆԱՆՏԵՅԻ. Ախրա... Հետաքրքիր կլինեք տեսնել, ինչպես է արտահայտվում չինական խանդը... Ինձ թվում է, շատ ծիծաղելի պիտի լինի...

ՎԻԼՅԵՐ. Ծիծաղելի... Վոչ, տիրուհի, դուք սխալվում եք: Նա սարսափելի յե...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Իսկապես:

ՎԻԼՅԵՐ. Տվյալ դեպքում չինական խանդի մասին խոսք չի նեղ չի կարող: Պարոն խորհրդականը ինը տասներորդով ֆրանսիացի յե, և... գուցե պատիվ է համարում իրեն. ո՞վ գիտե...

ԵԿՄՅՈՒԼ. (Ծիծաղում է) «Ճիշտ այնպես, ինչպես Փարիզում...»: Այո, սա նրա սիրած խոսքն է...

ՎԻԼՅԵՐ. Բայց յեթե խնդիրը վերաբերվեր մի վորեն տեղացի ամուսնու, այդ դեպքում խորհուրդ կտայի վոմանց զգուշ լինել... Ասիական խանդը սոսկալի յե: Նա կարող է տարինեք տեղ, և վերջի վերջո, այնուամենայնիվ վրիժառու կլինի: Նրա վրեժը խորհրդավոր է և անխնա: Մի գեղեցիկ որ մարդն անհայտանում է, կարծես գետնի տակն է անցնում: Սակայն հավատացած յեղեք, գրողը տանի, վոր նա զրոսանքի չի դնացել...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Սոսկալի յե...

ԵԿՄՅՈՒԼ. Այդպիսի դեպք պատահեց յերկու տարի առաջ Պյուկսյունում: Ոտարեկերյա լեզիոնի մի սպա մտերմացավ տեղացի Լան Գոկի կնոջ հետ... Յեվ, յերևակայեցեք, վազրի գոհ չարձավ:

ՆԱՆՏԵՅԻ. Միթե դա իսկապես չեք կարող պատահել:

ԵԿՄՅՈՒԼ. Կարող եք, իհարկե, յեթե Պյուկսյունում վազրեր ավելի հաճախ հանդիպեյին, քան Փարիզում: Պատահաբար հարյուր տարին մեկ մի վազր լույս ընկավ և պատահաբար հարձակվեց հենց նրա վրա, ում հարկավոր եր...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Սարսափելի յե... Ինչ յերջանկություն է, վոր մեղ այդպիսի փորձանք չի սպառնում: Կատակը մի կողմ, յես սկզսեցի ավելի շոգել:

ԵԿՄՅՈՒԼ. Պաղպաղակ չեյիք ցանկանա:

ՆԱՆՏԵՅԻ. Ուրախությամբ, յեթե մեկն ու մեկն այսպեղ բերի: Պարերից այնպես եմ հոգնել, վոր տեղից չարժվել չեմ ուզում:

ԵԿՄՅՈՒԼ. Վիլյեյր... դուք այստեղ տանու մարդ եք...

ՎԻԼՅԵՐ. Վոչ, ինչո՞ւ յես...

ԵԿՄՅՈՒԼ. Դուք ավելի շուտ կհասնեք բուֆետին: Այնտեղ այնքան են խռնվել...

ՎԻԼՅԵՐ. Բայց դուք զինվորական եք, այստեղ տոնակատարման հերոսը, Ընդհակառակը, դուք ավելի շուտ կհասնեք:

ՆԱՆՏԵՅԻ. Պարոնայք... յեթե դա այդչափ դժվար է, յես չեմ կամենում...

ՎԻԼՅԵՐ. } (Միասին) Թուշում ենք...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Հա, հա, հա... Բայց այդ դեպքում յես փնտում եմ մենակ...

ԵԿՄՅՈՒԼ. Իսկապես... Ինչպես անել...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Ուզում եմ վիճակով... Ահա իմ թաշկինակը... յերկու հանգույց ե: Ով յերկար պոչով հանգույցը հանի, զնում ե պուֆետ... ով մյուսը հանի, փնտում ե ինձ հետ ձանձրանալու... Համաձայն եք...

ՎԻԼՅԵՐ. Հրաշալի... Յես առաջինն եմ քաշում:

ԵԿՄՅՈՒԼ. Վոչ, յես...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Միասին: Ահա Ձեզ վիճակվեց պաղպաղակ բերել...

ԵԿՄՅՈՒԼ. Յենթարկվում եմ ձակատագրիս: (Հեռանում ե):

Դադար:

ՆԱՆՏԵՅԼ. Գոհ եք:

ՎԻԼՅԵՐ. Չափազանց... Յես յերջանիկ եմ... Յես...

Դադար:

ՆԱՆՏԵՅԼ. (Յերազկոս) Ինչ գեղեցիկ ե այստեղ...

ՎԻԼՅԵՐ. Զարմանալի գեղեցիկ...

Յերկարատեղ դադար:

ՆԱՆՏԵՅԼ. Ինձ շատ են դուր գալիս այս փոքրիկ լապտերները: Նրանք այնպես խավար են... Այս կիսախավարում շատ բան կարող ե թույլ տալ մարդ իրեն...

ՎԻԼՅԵՐ. Այո... Այդ լապտերները շինված են հաստ յուղոտ թղթից: Այսպիսի լապտերը չի այրվում, նույնիսկ յեթե մոմը մեջն ընկնի...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Իրիք... (Անվերջ դադար) Դենցիք, ինչ ե...

ՎԻԼՅԵՐ. Տիրուհի, յես...

Գալիս եմ Եկմյուլի՝ պաղպաղակը մոռնիմ: Բ ո ս կ տ բ մ ը,
Մ ա ժ ե բ ա ճ յ ի վ Պ բ ե ճ ե լ ը:

ԵԿՄՅՈՒԼ. Ահա ե յես... Վստահ եմ, դուք չձանձրացած... Հա՛հա ի ժամանակ անցկացրիք, ճշմարիտ չե՛ք...

ՆԱՆՏԵՅԼ. (Ծաղրը չբացնելով) Սքանչելի... Շնորհակալ եմ, պարոն լիտենանտ, դուք շատ սիրալիկ եք: Բայց ինչո՞ւ այսչափ ուշացած... Յես կարծում եյի դուք յերբեք չեք վերադառնա...

ԵԿՄՅՈՒԼ. Ստիպված եյի իսկական կռիվ մղել: Այնտեղ, իսկապես, այնքան բազմություն ե խռնված...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Ընդհանուր առմամբ յերեկոն հաջող ե: Ծճմարիտ չե՛ք, տիրուհի... Գրողը տանի, այս յերեկոյի մասին կլմանան

Փարիզի բուլվարներում... Յես այնպիսի ճոճուս հեռագիր կազմեմ... Ներկա եյին բոլոր մանդարինները, հարևան խոշոր ե մանր ռեզիդենտները, շրջանի վոյշ սպայությունը... Կատակ չե... Ներկա յե լինում ինքը գեներալ-նահանգապետը...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Գնդապետը պարզեա կստանա, այնպես չի:

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Անշուշտ... Դուք կարող եք նրան արդեն գեներալ անվանել... Յե՛վ, ազնիվ խոսք, այդ պարզեն անտեղի չի լինի: Այդպես արագ ե այդպես վճուական վոչնչացնել Պանգին — դա իսկական հերոսություն ե...

ՄԱԺԵՐՈ. Այո... Այժմ վերջապես Սոնտայում իրապաղություն կտրի:

ՖՐԵՆԵԼ. Այդ դեռ հարց ե:

ԵԿՄՅՈՒԼ. Սիրելիս, դուք պեսսիմիստ եք...

ՖՐԵՆԵԼ. Անվանեցեք, ինչպես կամենաք: Բայց յես կարծում եմ, հետո յի կարելի յեր տոնել...

ՎԻԼՅԵՐ. Ֆրենելը միշտ սպողիցիս յե — դա նրա մասնագիտությունն ե:

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Այո, սակայն չի կարելի չափազանց նեղ մասնագետ լինել: Թերահավատությունը յերբեմն մոտենում ե պատրիտիզմի հակասության: Վստահ եմ, վոր զնդապետի ներկայությամբ դուք չեյիք համարձակվի նման հայացք արտահայտել... Ինչպե՞ս... այս հրավառված այգում, այս յեռագույն դրոշակներին հովանու տակ կամված հայտնել, վոր Պանդի մահով պիրատական շարժումը վերջացած չե գաղութում...

Գալիս ե Զոյա մ Լի-Տոլստոյի ուղեկցությամբ:

ԶՈՅԱ. (Ընկերուհուն) Դու այստեղ ես... Ահա ինչու բոլոր աղամարդիկ այստեղ են հավաքվել...

Լի-ՏՈՒՈՆԳ. Այսչափ հասարակություն, փայլուն հասարակություն, կարող եմ ասել, յերբեք չի հավաքվել ռեզիդենցիայի դաշիններում: Այս տոնակատարման հիշատակը յերկար ժամանակ չի ջնջվի ազդարանակության հիշողությունից...

ՍԱԺԵՐՈ. (Վիլյեթին) Պաշտոնական ճարտարախոսություն... Մինչդեռ նրա դեմքի արտահայտությունը բավական թթված ե: Ձե՛մ կարծում, վոր մանդարիններից վորեկ մեկն անկեղծ ուրախ լինի այս հաղթանակի համար...

ՎԻԼՅԵՐ. Բացի վարչության խորհրդականից, Նա ղեկավարախա չի անում, արժանավայել չիրք ե բռնում, ուստի ավելի կարելի յի չկասկածել նրա անկեղծությանը:

ՄԱՏԵՐՈՒ. Ասում են, մինչև անգամ ծերունի իգուհն Անն
այստեղ է:

ՎԻԼՅԵՐ. Այո, յես նրան տեսել եմ ծխարանում:

ՉՈՅԱ. (Ընկերուհուն) Ո՞ւր հետ ես ֆլիրտ անում...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Բոլոր ցանկացողների: Դժբախտաբար այդպիսի-
ների թիվը շատ չեմ: Մեկ էլ, գրոշ չարժեն: Այդ Վիլյերը... Նա
արտաքինով բոլորից հետաքրքիրն է, բայց այդպիսի աղուշ յես
իմ կյանքում դեռ չեմ տեսել: Յերեակայեցեք, նա...

ՉՈՅԱ. Հետո կպատմես, սիրելիս: Հարցը նրանումն է, վոր յես
մի առ ժամանակ մենակ պիտի մնամ այստեղ: Յես կուզեյի, վոր
դու քո ամբողջ պոչը սենյակ քարշ տայիր...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Կրկին քո խանդը:

ՉՈՅԱ. Թերևս:

ՆԱՆՏԵՅԼ. Դու չափազանց ակներև ես դարձնում այն: Դա
աչքի յե ընկնում:

ՉՈՅԱ. Թող, ինձ համար միևնույն է:

ՆԱՆՏԵՅԼ. Իդուր: Հարկավոր է զսպել... Նման դեպքերում
զուսպ է սառնարյուն լինելը մեծ նշանակություն ունի: Լսիր,
չեմ կարող արդյոք ոգտակար լինել քեզ:

ՉՈՅԱ. Չեմ կարծում... Թեև... Բայց... Հասկանում ես, յես մի
բան եմ մտածել...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Բըճճճ... Սարսափում եմ... Այնքան են պատմել
ինձ չինական խանդի, չինական վրիժառություն մասին...

ՉՈՅԱ. Չինական վրիժառությունն ունի իր լավ կողմերը: Նա
անգութ է և խելացի, վորովհետև սովորաբար իրենից հետո հետք
չի թողնում: Սակայն այդ մասին հետո: Իմ ծրագիրն իրագործե-
լուց տոաջ ինձ հարկավոր է վերջնականապես համոզվել... Թեև
իմ կասկածներն ավելի քան հիմնավոր են... Հասկանում ես...
Բայց հարկավոր է, վոր այդ կասկածները հաստատվեն... Յեվ
այն ժամանակ... (Հեռանում են, ռաուլնակելով խոսել):

ԵԿՄՅՈՒԼ. Այո, շատ տաք կռիվ էր: Պանդի շտաբը տեղավոր-
ված էր խրճիթում, անտառի յեզրին: Խղճուկ մի խրճիթ, սակայն
որանք պաշտպանվում էյին զրահապատի նման: Չորս կողմը
տրորված բրնձի արտեր էյին: Ստիպված յեղանք դուռթի գնալ
մինչև ծնկներս ջրի միջով: Տոնկինյան զինվորները ցույց տվեցին
իրենց իսկական քաջությունը:

ԼԻՏՈՒՈՆԳ. Ասում են, կորուստը շատ մեծ չե...

ԵԿՄՅՈՒԼ. Մեծ է, բայց այնքան էլ չե... Գնդապետը հերո-

սության հրաշքներ գործեց: Նա ամբողջ ժամանակ առաջից է
գնում: Նրա սաղավարտը գնդակներից ծակծկվել էր: Պարզ է,
վոր այդպիսի որինակը վոգեորում է մարդկանց...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Այնուամենայնիվ ափսոս, վոր հնարավոր չեղավ
Պանդին կենդանի բռնել: Եֆֆեկտ կուենենար...

ՄԱՏԵՐՈՒ. Դրողը նրա հետ... Դեռ ով գիտե, կարող էր փախչել...

ԵԿՄՅՈՒԼ. Այո, այսպես ավելի ապահով է:

ՅՐԵՆԵԼ. Դիակը դոնե ճանաչվեց:

ԵԿՄՅՈՒԼ. Ճանաչվեց, բայց դա դեռ քիչ է: Մեր բարեկամին
դեռ շատերը կճանաչեն: Դնդապետի կարգադրությամբ Պանդի
գլուխը կշրջագայի շրջանի բոլոր քաղաքների շուկաներում...

ՎԻԼՅԵՐ. Սատանան տանի, քսաներորդ դարում... Դրանից
իսկական միջնադարի հոտ է փչում...

ՆԱՆՏԵՅԼ. (Առաջանում են Ջոյայի հետ) Իհարկե դա ավելի
լավ է: Դու չպետք է նրանց աչքին յերևաս, իսկ յես կարող եմ
խաբել նրանց, յերբ կամենաս: Ա՛խ, ինտրիգան պաշտում եմ —
և յես դեմ չեմ նրան մի փոքր խրատելուն: Ուա-Շենին էլ, վոր-
պեսդի մեր կավալերներին մեր ձեռքից չխլի...

ՉՈՅԱ, Ափսոսում եմ, վոր քեզ առաջի: Դու այդ ամենը կա-
տակ ես ընդունում:

ՆԱՆՏԵՅԼ. Ամենևին:

ՉՈՅԱ. Հարկավոր է զգուշություն...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Սովորեցրու, սովորեցրու ուսյալին... Ջգուշության
մասին, չեք խանդարի, վոր ինքդ չմոռանայիր: Վերջապես, մե-
ղանից ով է դերասանուհին... Դե՛հ, թե յես...

ՉՈՅԱ. Լավ, կտեսնենք: (Հյուրերին) Պարոնայք, իսկույն կգա
գեներալ-նահանգապետ Դետերբյեն: Հարկավոր է գիմավորել
նրան: Հրավիրում եմ բոլորիդ անցնել սենյակնորը: Ցանկացող-
ները հետո կարող են վերադառնալ այստեղ: Հենց վոր գեներալ-
նահանգապետը գա, անմիջապես կսկսվի ներկայացումը:

ՆԱՆՏԵՅԼ. Ի՞նչ հետաքրքիր է...

ԲՈՍԿԱՐԵՆ. Դերասաններն արդեն հավաքվել են: Ֆոկուսնիկ-
ներ, պարուհիներ...

ՆԱՆՏԵՅԼ. Միթե բախտ էլ պիտի լինի:

ԲՈՒԿԱՐԵՆ. Կամբոջիի թագավորի պարուհիները. Հույս ունեմ,
ներկայացումը հաջող կանցնի...

ՉՈՅԱ. Հիշեցեք, պարոն գիվանապետ, վոր դա ձեր մոտահո-
գություն առարկան է:

ԲՈՍԿԱՆՆԵՆ. Այո, այո, ծերութեանս հասակումս ուստիս ել
դարձաւ... Գնամ կուլիսների յէտե, հուպ տամ, վորպեսզի ամեն
ինչ պատրաստ լինի: Վորպէս գաղտնիք, պարոնայք, տեսմ, վոր
մենք սկսում ենք ֆոկլորները... Յե՛կ առաջին ֆոկլորն
ամենից հետաքրքիրն է լինելու... Ամենից, այսպէս ասած, ցըն-
ցողը... (Գնում է ետքադալի կողմը):

Ետքում գրասեղանի մէջ յերկում է ԿԼՈՂ ՌԱՎԵՆ-
ՉՈՒՆԵՅԸ: Արհեստակա՛մ ամտաբեր քայքայով մտնում
տաղտկարիմ:

ԶՈՅԱ. Գնանք, պարոնայք, գնանք շուտով: Սա ի՞նչ բան է,
խեղապէս: Նահանգապետութեան բոլոր պաշտոնյաները հավաքվել
են այգում... Դետերը ինչ րոպե-առ րոպե կարող է գալ...

Զրուցողների խումբը դանդաղ հեռանում է դեպի դարավանդը
յե՛կ ծածկվում սեմյակներում. Նամտելը մնում է դարավան-
դում: Ապա, շրջադարձ ցանապոսիով արագ անցնում է տալ
վարի յետելը:

ԿԼՈՂ. (Տաղավարում) Վերջապէս... Դրողը տանի, կարծես զի-
տավորյալ լինի... Միակ առանձնացած անկյունն այս ապուշ այ-
գում այս տաղավարն է... (Ջղայնաբեմ փայլում է յես ու առաջ:
Հանկարծ կանգ է առնում, ակամջ է դնում): Ո՛վ է, (Դուրս է գա-
լիս յե՛կ բնդաւովում է Նանսեյի հետ):

ՆԱՆՏԵՅԻ. Ներեցե՛ք... յես, կարծես, տաղավարում մոռացե-
ւի իմ հովհարը...

ԿԼՈՂ. Յես... կգամ... հետո...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Կարճ էմ բաժանել ձեզ հետ ձեր առանձնութեանը
պարոն լեյտենանտ...

ԿԼՈՂ. Ո՛ր, տիրուհի... Դա ի՞նչ ցանկութեանն է...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Յես տիրում եմ... Միակ հետաքրքիր տղամարդն
այստեղ դուք եք: Մի փոքր զբաղվեցե՛ք ինձանով, ի՞նչ արժե դա
ձեզ համար... Միթե յես ձեզ բոլորովին դուր չեմ գալիս...

ԿԼՈՂ. Ներեցե՛ք... յես չգիտեմ ինչ պատասխանել այդպիսի...
այդ տեսակ...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Ամենին չի յերևում, վոր դուք շողոքորթված եք:
Սակայն միևնույն է, դա եյական չե՛... Նստե՛ք զրուցե՛ք: Յես
կպատմեմ ձեզ հետաքրքրող...

ԿԼՈՂ. Շնորհակալ եմ, բայց... լավ է մեկ ուրիշ անգամ: Այստեղ
յես տարորինակ տրամադրութեան ունեմ: Ուզում եմ մենակ
լինել և ...

ՆԱՆՏԵՅԻ. (Համառ նայում է նրա աչքերին) Զգուշացե՛ք, Կլոդ...
Նա սարսափելի խանդոտ է...

ԿԼՈՂ. Ձեմ հասկանում, տիրուհի...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Թողե՛ք: Շատ լավ էլ հասկանում եք: Դուք այստեղ
տեսակցութեան եք նշանակել... Յես գիտեմ... Այո, այո, հոնքերը
բարձրացնելու կարիք չկա... Դա աման թատրոնական պրիոմ
է: Գիտեմ նույնպէս, թե ում հետ: Սակայն մի վախեցե՛ք: Յես
շատ ավելի լավ ընկեր եմ ձեզ, քան դուք կարող եք յենթադրել
է յես սիրում եմ խեղճ Ու-Շենին, այդ ձենապակուց շինած
փոքրիկ տիկնիկին... Բայց դուք սոսկալի անզգուշ եք, Կլոդ...
Մեթե չե՛ր կարելի այլ տեղ ընտրել, քան այս հիմար տաղավարը...

ԿԼՈՂ. Ել Վերջապէս... Այստեղ այնպէս է, վոր խնձոր զցելու
տեղ չկա...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Ըստ յերևույթին դուք մտածել եք՝ վորչափ աչքի
ընկնող տեղ լինի, այնքան կասկածից դուրս է: Դա լավ ձե եւ
բայց վոչ միշտ... Ինչ արած, պետք է ձեզ ոգնել: Յես ձեր դաշ-
նակիցը կղառնամ: Կամենում եք... Դե, բարեհաճեցե՛ք լսել: Դուք,
իհարկե, պիտի վախենաք միայն նրանից: Մյուսները հաշվի չեն
ամուսինն էլ նույն թվում: Յես կհետեւեմ Զոյային և ազդանշան
կտամ ձեզ: Յես պաշտում եմ ինտրիգան: Բացի դրանից, յես ու-
զում եմ այդ խանդոտին մի փոքր խրատել: Դարավանդն այստեղից
յերևում է: Յեթե յես դարավանդում չեմ լինի, արեք, ինչ վոր
կամենում եք... Ինքնին հասկանալի յես, քաղաքավարութեան
սահմաններում: Յեթե յես յերևացի դարավանդում, նշանակում է,
թշնամին մոտ է: Այդ դեպքում անթարթ նայեցե՛ք ինձ: Յերբ
յես ցած կձգեմ ձեռնոց — մեկ, յերկու, յերեք... — զանազան կող-
մեր, մկների նման... Հասկացա՛ք:

ԿԼՈՂ. Շնորհակալ եմ: Ինչքան բարի յեք դուք: Յես, չեյի
սպասում տեսնել ձեզանից այդչափ կարեկցութեան: Հասկանալի
յես, յես վոչ վոքից չեմ վախենում...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Իզուր... Դուք, ըստ յերևույթին, վատ եք ճանա-
չում Զոյային: Նա վոչ մի բանի առաջ կանդ չի առնի: Յեթե
դուք ձեզ համար չեք վախենում, ապա հիշեցե՛ք, վոր ձեր ընկե-
րուհու գլխին շատ անախորժութեաններ կարող են թափվել: Նա
այնպէս անխոցելի չէ, ինչպէս դուք: Մի մոռացե՛ք այդ...

ԿԼՈՂ. Այո, այո, դուք իրավացի յեք... Սակայն, միևնույն է,
ես պետք է տեսնեմ նրան...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Ձեր կամքն է, պարոն... Բայց տեսե՛ք, մենք, արիա-

կան ցեղին պատկանող կանայք յերբեք չենք ների ձեզ, վոր դուք առիացի կնոջը գերադասել եք մեզանից...

Խորքում յերկվում են Ու-Շենն ու Ռաւցը:

ԿԼՈՒ. Ահա նա, յես տեսնում եմ նրան:

ՆԱՆՏԵՅԻ. Մեր սիրելի Ֆրեդերիկսի հետ: Նրան հեռացնել յես ինձ վրա յեմ վերցնում, նա վտանգավոր կավալեր չե: Յան-կանում եմ ուրախ ժամանակ անցկացնեք... Հետևեցեք դարձ-վանդին: (Գնում է նրանց ընդառաջ):

ՌԱՆՏ. Մաղձուկներ, ձեզ այնտեղ վորոնում են:

ՆԱՆՏԵՅԻ. Իսկ յես ամեն տեղ ձեզ եմ փնտրում: Ինձ ճանճը կծեց...

ՌԱՆՏ. Ճանճ... Ի՞նչ ճանճ... Դա կարող է չափազանց լուրջ բան լինել... Այստեղի ճանճերը խիստ թունավոր են լինում...

ՆԱՆՏԵՅԻ. Սարսափեյի՛ր յես...

ՌԱՆՏ. Ի՞նչ տեսակ ճանճ եր... Սե հո չե՞ր, փորի վրա վոսկե-գույն մագեր...

Գնում են դարավանդ: Մինչ այդ Ու-Շենն անցնում է տաղա-վար: Բնիլ համարյա դատարկ է: Միայն եստրադայում՝ վարագույրի յետի շարժում է զգացվում: Խորքում յերբեմն գալիս-անցնում են հյուրերի առանձին լմբակներ ու գույգեր:

ԿԼՈՒ. Վերջապես... Յես մտածում եյի, վոր դուք չեք գա...

ՌԱ-ՇԵՆ. Այդ ավելի լավ կլիներ: Յես մի ընդհատում եմ յեկել, վորպեսզի կատարեմ ձեր ցանկությունը... ձեր բավական անխո-հեմ կապրիզը, պարոն...

ԿԼՈՒ. Յես յերբեք չեմ կարող իմանալ, թե ի՞նչ է թագգված այս խորհրդավոր աչքերում, այս ժպիտում... Դուցե դուք ինձ խաբում եք, կամ ծիծաղում եք ինձ վրա...

ՌԱ-ՇԵՆ. Միթե դուք ուրիշ վոչինչ չուենք ինձ ասելու...

ԿԼՈՒ. Դժբախտաբար վոչ մի այնպիսի բան, վորը դուք արդեն իմացած չլինեք... և վորը, հավանորեն, ձեզ վաղուց ճանճարացրել է...

ՌԱ-ՇԵՆ. Ո՛ր, ինչ տոն ե... (Փաղափում է) Հարկավոր չե... Յես դրա համար չեմ յեկել: Այնքան ել հեշտ չեք ինձ ազատվել: Դուք կարծում եք ձեր մանկիկի վրա վոչ վոք ուշադրություն չի՞ դարձնում, վոչ վոք չի՞ ցանկանում նրա հետ պարել...

ԿԼՈՒ. Յես ավելի քան հակառակն եմ կարծում:

ՌԱ-ՇԵՆ. Այո՞... Նշանակում է յես կարող եմ գնալ (Գնալու օտարում է անում)

ԿԼՈՒ. Ու-Շեն... (Գրկում է նրան):

ՌԱ-ՇԵՆ. (Քնկույց) Հիմար մանկիկ, ինչո՞ւ յեք տանջում և ձեզ, և՛ ինձ...

ԿԼՈՒ. Յես տանջում եմ քեզ, բայց կարծում ես հեշտ ե ինձ համար...

ՌԱ-ՇԵՆ. Ի՞նչ տարորինակ ե... Դուք յեկել եք ոտար, հեռա-վոր յերկրից: Դուք դուցե շուտով վերադառնաք այնտեղ և, իհարկե, կմոռանաք ինձ...

Տաղավարի յետիվում յերկվում է Զայն: Հալվել է պատին յեկ լում է լարված: Համարյա նույն ժամանակ դարավանդում յերկվում է Նանտեյլը: Նա խոսում է մեկի հետ կիսաշրջան կանգնած յեկ խաղում է համաձայն անոնցով:

ԿԼՈՒ. Ո՛ր, յերբեք, յերբեք...

ՌԱ-ՇԵՆ. Բոլոր կանանց միշտ միևնույն բանն են ասում: Մի հավատացրեք, իմ ընկեր... Յես շատ լավ գիտեմ, վոր յես ձեզ համար զվարճալիք եմ... նոր և մի փոքր արգելված խաղալիք:

ԿԼՈՒ. Դա վերավորական է: Դուք չե՞ք ընդունում, վոր յես կարող եմ սիրել ձեզ անկեղծ, խորը:

ՌԱ-ՇԵՆ. Ո՛ր, ընդունում եմ, յեթե միայն... Ձե՛ վոր մենք ձեր կարծիքով ստոր ենք, վայրենի, մեր յերակներում կեղտոտ արյուն է հոսում... Դուք հետաքրքրվում եք ինձանով, վորովհետեւ հագնված եմ գեղեցիկ, սանրվում եմ զեմքիս համապատասխան և... յերբ ուրիշներն ել դեմ չեն ինձ հետ սիրաբանելու... Վերա-վորակա՞ն է: Ինչո՞ւ: Յես կարծում եմ ավելի լավ է ճշմարտու-թյունն իմանալ, քան խաբել ինքն իրեն: Սիրելիս, յես սովոր եմ, վոր ինձ վրա նային ինչպես զվարճալիքի: Դա իմ հայրենիքի կանանց վիճակն է: Իմ ամուսինը բարի յե դեպի ինձ, կատա-րում է իմ փոքրիկ ցանկությունները, բայց յես ինձ միշտ զգում եմ վորպես առարկա, վորպես խաղալիք: Մե՛ր... Դուք առաջինն ասացիք ինձ այդ բառը: Յե՛վ իմ փոքրիկ սիրան առաջին անգամ արո՞վեց...

Եստրադայում, վարագույրի յետի խուլ ձիջ յեկ աղմուկ:

ՌԱ. ՇԵՆ. Լսեցի՞ք... Այդ ի՞նչ է...

ԿԼՈՒ. (Նայում է դեպի դարավանդը) Ո՛ւր ե... Չգիտեմ...

ՌԱ. ՇԵՆ. Ո՛ւր եք այդպես ուշադիր նայում...

ԿԼՈՒ. Այնպես... վոչինչ... Մի համբույր ևս, Ու, և յես այլ-ևս չեմ պահի ձեզ: (Գրկում է նրան) Յե՛րբ կտեսնվենք, վերադա՞նք... Ինձ մոտ, վաղը, այո՞...

ՌԱ. ՇԵՆ. Հեռախոսով կհայտնեմ:

ԿԼՈՒ. Դու կգաս, չե՞... Դու կրկին իմը կլինես, ամբողջապես,

առանց հազուստի, առանց այս զարդարանքների... Դու... Միայն
դու... Քո մարմինը...

ՈԱՇԵՆ. Բավական ե, բավական... Դու ինձ ել կխենթացնես...

Ձայն և շարժանքի պտույտ ե տալիս տաղավարը յնվ գնում ե
դարավանդի կողմը, հետին պլանով: Նրան նկատելով, Նա
տեղի վայր ե գցում ձեռնոցը:

ԿԼՈՒ. Իսկապես, ժամանակ ե:

ՈԱՇԵՆ. Յեթե մեզ տեսնեյին... Դուք գիտե՞ք առաջ այս
յերկրում ինչպես եյին վարվում անհավատաբիր կնոջ հետ:

ԿԼՈՒ. Դուք Յրանսիայի հպատակ եք, ձեզ չի կարող այդ-
պիսի վտանգ սպառնալ: (Պանելով նրա ձեռքը) Յեվ այդպես, մին-
չե վաղը...

ՈԱՇԵՆ. Մինչև վաղը:

Անհայտանում ե տաղավարի յետևի: Կողք դառնալով դուրս ե
գալիս իր հերթին: Կտվում եմ ձայներ. «Իսկույն սկսվում ե...
Տեղ գրավեցե՞ք...» «Առաջին գանգ»... Աղմուկ, իրաբանցում, ծի-
ծաղ:

ՆԱՆՏԵՅԻ. (Առաջանում Ձոյայի հետ) Քո ամուսինն ամբողջ
ժամանակ հայացքով քեզ եր վորոնում: Հույս ունեմ յես հաջողու-
թյամբ կատարեցի իմ դերը: Նրանք հավատացած են, վոր դու
ամբողջ ժամանակ սենյակներում ես յեղել և յես հետևել եմ քո
յուրաքանչյուր քայլին: Ի՞նչ տեսար ու լսեցիր...

ՉՈՅԱ. Ավելի, քան հարկավոր եր:

ՆԱՆՏԵՅԻ. Դրան համար դեմքիդ գույն չկա:

ՉՈՅԱ. Դու սխալվում ես: Այժմ յես հանգիստ եմ, սիրելի բարե-
կամա: Այժմ գոնե յես գիտեմ ինչ անել: Յես մի քանի անախորժ
բույսեր ապրեցի, բայց այն բույսերը, վոր ապրելու յե մեկ
ուրիշը, ավելի ես անախորժ եմ լինելու...

Ինքն ավելի ու ավելի յե լցվում մարդկանցով:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. (Մոտենալով) Թանկագին տանտիրուհի, դուք
բոլորովին չեք յերևում...

ՉՈՅԱ. Յես այնքան գործ ունեմ: Հարկավոր ե հոգալ ընթերցի
մասին, հոգալ, վոր ներկայացումն անցնի ինչպես հարկն ե...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Դուք կարող եք հանգիստ լինել: Յերեկոյի
տպավորությունն արդեն միանգամայն պարզ ե: Գեներալ նա-
հանգապետն, ըստ յերեկոյի, գոհ ե...

ՉՈՅԱ. Այո... Յես նույնպես... Պարոն խորհրդական, ներկա-
յացման ժամանակ յես ձեզ ընտրում եմ իմ կավալերը: Վոչինչ
դեմ չունի՞ք...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Տիրուհի, յես ուղղակի խոսք չեմ գտնում
շնորհակալ լինելու... Բայց պետք ե մտածել ժամանակին տեղ
գրավելու մասին:

ՉՈՅԱ. Ի՞նչ կարիք կա... Այնտեղ շատ շուտ կլինի: Բացի այդ,
յես կարծում եմ, վոր Դեմոկրատիկ ներկայացումից առաջ ճանկա-
սի... Այնպես վոր չարժե շտապել: Պարոն խորհրդական, յես կկա-
մենայի ձեզ հետ խոսել մի թեմայի շուրջը... մի բավական տարու-
րինակ թեմայի... Ձեզ հայտնի յե, վոր յես սիրում եմ բոլոր
որեգինալ բաները... և նյութ եմ հավաքում իմ եկզոտիկ վեպի
համար...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Յես ամբողջովին ձեր տրամադրությունն տակ
եմ, տիրուհի:

ՉՈՅԱ. Յես կցանկանայի իմանալ ձեզանից, վորպես տեղա-
կան սովորություններին քաջածանոթ մեկից, արդյո՞ք դեռեւս
գոյություն ունի անհավատարիմ կանանց մահվան դատապարտող
վաղեմի որենքը...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Դժվարանում եմ պատասխանել ձեզ: Հասա-
րակ ժողովրդի մեջ, թերեւս...

ՉՈՅԱ. Վոչ, բարձր դասի, մանդարինների, ուսումնականների
մեջ, վորոնք ունեն նախահայրերի մի ամբողջ շարք... և այդ
նախահայրերի հիշատակը հարգում են...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Դուք լավ կանեք այդ մասին խոսքը արդարա-
դատության խորհրդական Լի-Տուոնգի հետ: Ձեմ կարծում: Թեպետ
հին որենքները հարատե են...

ՉՈՅԱ. Իսկ ձեր տանը բազին և նախահայրերի ցուցակ կմ...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Ո՛ր, տիրուհի... Իմ յեվրոպական... համարձակ-
վում եմ ասել, ֆրանսիական տանը...

ՉՈՅԱ. Նշանակում ե չկա: Յես այդպես ել կարծում եյի: Դուք
կատարյալ փարիզցի յեք: Յեվ յեթե հարկ լիներ, դուք ավելի
շուտ սիրալիք ժպիտով կներեյիք հանցավորին, բայց չեյիք գիմի
վերժառույթյան այն «բարբարոս» միջոցին, վորը կտակել են ձեզ
ձեր նախահայրերը...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Իրոք, ինչ տարրերնակ խոսակցություն ե,
տիրուհի...

ՉՈՅԱ. Յես ձեզ ասել եմ, վոր պաշտում եմ այն ամենը, ինչ
եկզոտիկ ե... Յեվ չափազանց հետաքրքրվում եմ եկզոտիկայով:
Պիտի խոստովանեմ, վոր անձնապես ինձ այդ արյունուշտ,
այդ խորհրդավոր և անեղ որենքն ավելի յե դուր գալիս, քան

ներկայիս զավեշտական դուբլները կամ ապահարդանները: Ասացե՛ք, ի դեպ, ըստ այդ որենքի, դավաճանության փաստն ամուսինն անպայման անձամբ պետք է տեսնի, թե՞ բավական է վկայի... վատահերի վկայի ցուցմունքը... վորի խոսքերին կարելի չէ հասկանալ... այնպիսի վկայի, վորը բավական պատվավոր է բարձր դիրք ունի:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. (Ակնդես նայում է նրան) Այո, տիրուհի... Դա բավական է:

ԶՈՅԱ. Այ, տեսնե՛մ եք, դուրս է գալիս, վոր յես ել մի բան գիտեմ տեղական բարքերից: Յես նույնիսկ լսել եմ, վոր ամուսինը, հայտնաբերելով կնոջ դավաճանությունը, վորի մասին վոչ վոք չգիտե, կարող է ներել նրան, յեթե ցանկանա: Բայց յեթե դավաճանությունը, ինչպես ասում են, «բոլորի ականջն է ընկել», յեթե այդ մասին իմացել են ուրիշները, յեթե այդ մասին խոսում են, դուցե է ծիծաղում, այդ դեպքում նախահայրերի հիշատակը խայտառակության է մատնվում, վորը կարելի չէ մաքրել միայն...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Մահով: Այո, տիրուհի, դուք իրավացի չեք: Հին որենքն այդպես է հայտարարում:

Լուսնյում:

ԶՈՅԱ. Շնորհակալություն, իմ հետաքրքրությունը բավարարված է լիովին: Այժմ կարելի չէ ներկայացումը դիտել: Կամբոջի թագավորի պարունհինները պետք է վոր դուրսի՛ր լինեն... Տեսե՛ք, գեներալ-նահանգապետը կարծեք արդեն վոտքի է յեղում...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Տիրուհի, յես կամենում եմ ապացուցել, վոր յես իսկապես յեվրոպացի յեմ: Յեթե յես չինացի լինեյի, ձեզ վոչ մի հարց չեյի տա: Բայց յես Ֆրանսիացի յեմ, ուստի թույլ եմ տալիս ինձ հարցնել. այս խոսակցությունը...

ԶՈՅԱ. Մենք դեռ կդառնանք դրան: Վաղն ուրախությունը կայցելեմ նաև արդարադատության խորհրդականին: Նույնիսկ ձեզ հետ միասին, յեթե կամենում եք...

Հաաբալուրթյան մեջ շարժում: Նայնք. «Իննչո՞ւ-նահանգապետը... «Լուսնյում» «Ուշագրություն, գեներալ-նահանգապետը պիտի խոսի»:

ԴԼ ՏԵՐԲՅԵ. (Դարավանդում, Ռավեցեսյեյի կողմից կանգնած) Պարոնայք, թույլ տվեք ինձ մի քանի խոսք ասել: (Դադար) Այստեղ, ինձ հետ միասին դուք տեսնում եք մի մարդու, վոքն իրապես այս յերեկոյի հերոսն է... Հերոս վոչ թե փոխաբերական, այլ բառի իսկական իմաստով: Այո... գնդապետ Ռավենշտեյն,

ահա մի անուն, վորը գաղութների պատմությունը կարճատևագրի, յեթե կարելի չէ այդպես արտահայտվել, իր եջերում, կամ տախտակների վրա: Այո, տախտակներ... (Դադար) Պանգին հաղթող... Այո... այդ անունով նա կանցնի պատմության մեջ... Նա, մեր գաղութային քաղաքականության լավագույն իրադրություն... Ֆրանսիական պրոտեկտորատը Հնդկաստանում ամրապնդված է այլևս: Ահա վորն է գնդապետ Ռավենշտեյնի արժանիքը: Այո: Ուստի, պարոնայք, նախ քան կբարձրանա այս փառահեղ ներկայացման վարագույրը, յես առաջարկում եմ լսել մեր ազգային մեծ հիմնը...

Նվագում են մարտիկոգ: Վարագույրը բարձրանում է: Բեմում կախված է Բուկարենը:

ՌԱՎԵՆՇԵՅԵ. (Ուռաջինն ուտարելով) Դժոխք... Բոսկարեն... ՄԱԺԵՐՈ. Այ քեզ ֆոկուս...

ԴԵՏԵՐԲՅԵ. Ի՞նչ... Ո՞ւմ... Յես չեմ հասկանում...

ՎԻԼՅԵՐ. Յերաժշտությունը... Ասացե՛ք յերաժիշտներին... Դադարեցնել յերաժշտությունը...

Յերաժշտությունը դադարում է:

ԶԱՅԱ ԶԱՍԱՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԻՑ. Բռնիր... բռնիր... Փախիր...

Պիրատները...

Խառնաշփոթություն: Իստերիկ հառաչանքներ: Իրարանցում: Հրաձգություն:

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

ԶՈՐՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Արդարադատության մանդարին Լի-Տուոնգի տանը: Սենյակում բազին:

ԼԻ-ՏՈՒՈՆԳ. Յես ձեզ հրավիրեցի ինձ մոտ, վորպեսզի ձեզ մի քանի հարցեր առաջարկեմ, վորոնք դուք, իսկապես ասած, պիտի պատասխարեք և վորոնց պատասխանելու համար դուք ժամանակ ունեյիք նախապատրաստվելու: Ձեզ մեղադրում են, վոր դուք, Ուո-Շեն, կուսակցության ամուսինը, Լի-Դե-Տայի դուստրը, ոտաբերկրացու հետ անբարոյականություն եք տրել: Դուք գիտեք, վոր յես իրավունք ունեյի ձեզ հասարակական տրիբունալի դատին հանձնելու: Բայց, ի հարգա՞յտ ձեր ամուսնու և փառապանծ նախահայրերի անրիժ անվան, մենք վորոշեցինք այս գործը հրապարակ չհանել:

ԼԻՏՈՒՈՆԳ. Իսկ համախոհի խոսքերը դուք չե՞ք հիշում:
ՁՈՅԱ. (Հուզված) Դա... Հարկավոր ե...
ԼԻՏՈՒՈՆԳ. Բարեհաճեցե՞ք:

ՁՈՅԱ. (Տառապանով) Նա ասաց. «Դուք կրկին իմը կդառնա՞ք՝
ամբողջապես, առանց զարդարանքների, դու... միայն դու... քո
մարմինը»... Յեվ համբուրեց ձեզ...

Դադար

ԼԻՏՈՒՈՆԳ. Տիկին Ու-Շեն, դուք ընդունում եք այս ցուց-
մունքի ճշմարտությունը: Թե՞ մտադիր եք ժխտել:

ՈԱՇԵՆ. (Խոր վաղճալով) Այդ գիշեր յես հյուր եյի, իսկ այդ
տիկինը տանտիրուհի: Յես հյուրաստիություն որենքները խախ-
տած կլինեյի, յեթե ասեյի, վոր նա ստում ե... կամ ականջ դնե-
լով, նա վատ ե լսել:

ՁՈՅԱ. Ականջ դնել... Ինչպե՞ս եք համարձակվում... Յես լսեցի
պատահաբար... Դուք այդպես ազատ... այդպես անամոթաբար...

ԼԻՏՈՒՈՆԳ. (Ընդհատելով) Դա մեզ չի հետաքրքրում, տիրու-
հի: (Ու-Շենին) Տիկին Ռանցը Ֆրանսուհի յես: Մեր հյուրաստիու-
թյան որենքները նրա համար նույնպես քիչ արժեք ունեն, ինչ-
պես մեր ամուսնական կողքերի նորմաները ձեզ համար: Յեվ այդ-
պես, դուք չեք հերքում ցուցմունքը...

ՈԱՇԵՆ. Պարոն խորհրդական, այս կինը ստում ե՝ ասելով,
վոր լսել ե «պատահաբար», նա ականջ ե դրել, յես պնդում եմ
այդ: Նա ինքը սիրում ե լեյտենանտ Ռավենշտեյնին: Նա վրեժ ե
լուծում ինձանից, վորպես իր ախոյանի... Յեվ դուք դա համա-
րում եք անաչառ ցուցմունք...

ՁՈՅԱ. Ճիշտ չե... Դուք եք ստում... Դուք ե վոչ թե յես...

ԼԻՏՈՒՈՆԳ. Խնդրում եմ դադարեցնեք այդ անողուտ հակա-
ճառությունը: Մեզ փաստ ե հարկավոր: Փաստը սահմանված ե,
մեղադրյալը խոստովանեց: Այլևս վոչինչ պետք չե մեզ: (Բազկաքա-
ռից յեղնում ե յեվ բաց ե անում աջ կողմի դուռը) Բարեհաճեցե՞ք
ներս գալ:

Ներս ե գալիս Կ ու ա մ Գ-Ս ի ն Գ Բ մանգաթիմի՝ հագուստով:

ԼԻՏՈՒՈՆԳ. Մանդարին Կուսանդ-Սինդ, ձեր ամուսինը խոստո-
վանեց ամեն ինչ: Ձեզ ե մնում պատժի տեսակն ընտրելը:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Շատ լավ: Իմ ընտրությունը յես արել եմ: Յես
կանջ եմ առել պատվավոր պատժի վրա, վորը կգոհացնի իմ
հայրերին: Թող հանցագործի գլուխը դրվի սալ քարի վրա ե փիղի-
ի լուսաբով տրորե արյն...

ԼԻՏՈՒՈՆԳ. Թող այդպես լինի: Ամեն ինչ պատրաստ ե:
ՈԱՇԵՆ. Յես անձնատուր չեմ լինի, յես կպայքարեմ... կա-
ղաղակեմ.

ԼԻՏՈՒՈՆԳ. (Ուսերը քոպելով) Անողուտ ե: Վոչ վոք չի լսի:
Ձեզ կարող ես ստիպել լուրս: Ավելի լավ ե յենթարկվեք ան-
խուսափելիին...

ՈԱՇԵՆ. Դուք իրավունք չունիք... Ֆրանսիական որենքն ար-
գելում ե այդպիսի բարբարոսություն... Յես Ֆրանսական քաղա-
քացի յեմ...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. (Մտեցնելով նրան) Դուք իմ կինն եք ե իմ
ստրուկը, վոր խախտել ե հավատարմության պարտքը ե ուրիշ
վոչինչ:

ԼԻՏՈՒՈՆԳ. Դուք մոռանում եք, թե ինչպիսի վկա յե ցուց-
մունք տալիս ձեր դեմ: Դուք այստեղից այլևս դուրս չեք դա, իսկ
տիկին Ռանցը լուռ կմնա այս ամենի մասին:

ՁՈՅԱ. Բացի դրանից, յեթե ուրիշները խոսելու լինեն, յես
կարող եմ արգելել նրանց:

ՈԱՇԵՆ. Ահա թե ինչ... Ո՛ր, դուք... Վոչ, այդպիսի ստորու-
թյան, այդպիսի վրեժառություն յես ընդունակ լինել չեյի կա-
րող... Յեվ դուք ձեզ համարում եք յեվրոպացի կուլտուրական
կին...

ՁՈՅԱ. Վրեժ... Խնչ վրեժ... Մենք, Ֆրանսիացիներ հարգում
ենք յերկրի հին սովորությունները: Մենք չենք խառնվում տե-
ղական արդարադատության գործերում: Ավելին: Մենք պարտք
ենք համարում ողնել այդ արդարադատությանը:

ԼԻՏՈՒՈՆԳ. (Գլուխ ե տալիս) Ընդունեցե՞ք մեր շնորհակալու-
թյունը, տիրուհի:

ՁՈՅԱ. Յես պիտի հեռանամ:

ԼԻՏՈՒՈՆԳ. Դուք ազատ եք:

ՁՈՅԱ. (Անվճռակամ) Իհարկե, յես իրավունք չունեմ ներկա
դատվելու պատժի գործադրմանը...

ԼԻՏՈՒՈՆԳ. Տիրուհի, մենք վստահ ենք ձեր համեստության
վրա: Յեթե կամենում եք, վոչինչ չի խանգարում ձեզ մնալ...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Առավել ես, վոր դուք տեղական կենցաղից
վեպ եք գրում: Ձեզ համար կարող ե հետաքրքիր լինել...

ՁՈՅԱ. Ո՛ր, պարոնայք, դուք այդպես սիրալիր եք... Շնորհա-
կալ եմ: Այդ դեպքում յես մնում եմ...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Մենք կարող ենք սկսել...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Ֆառ, բեր նախահայրերի ցուցակը:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԴ. Խոնարհվեցեք նախահայրերի հիշատակի
արջ...

ԿՈՆԳՐԱՅԻ. (Մտնելով և նրան, ձեռքը մեկնում և մազերին: Ուս
ձեներ ուժգին վեր և գաղտնի)

ԼԻՏՈՒՈՆԳ: Դուք անպատկել եք մի շարք փառավոր և անա-
ղարտ սովերների: Նրանք և լույս թե մենք ենք հատուցում պա-
հանջում:

ԼԻՏՈՒՆԴ (Բնդհանսելով) Խոսքեր են... (Կուանգ-Սրնգին)
Մանդարին Կուանգ-Սինգ, կամենում եք ոգտվել ձեր իրավունքից:

ԼԻՏՈՒՈՒԹՅՈՒՆ (Ուս-Նենիմ) Մեր դատարանն Բարդարադատ և և միաժամանակ ներողամիտ: Ձեր հանցանքը թիթեանում և նրանով, վոր դուք խոստովանեցիք, նաև ձեր յերիտասարդությամբ և թուլությամբ, այլև, վոր դուք յենթարկվի ևք ձեր կամքից անկախ ձեր տուն մտած պայթակղությանը: Սյդբուրն ինկատի առնելով, ձեր կյանքը կխնայվի, սակայն մի պայմանով...

ԿՈՒԱՆՑ. ՍԻՆՑ. Ձեզանից ե կախլած փրկել ձեր կյանքը: Բայ
այն պայմանը, Վորը առաջարկվելու յե ձեզ, պահանջում ե գաղտ-
նապահութուն: Բարեհաճեցեք այս կողմն անցնել:

ԶՈՅԱ. (Հիասթափված) Այդ դեպքում յես նույնպես գնամ:
Պատիժը գործադրությունն, և աս յերևույթին, հետաձգվում է:
ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Պատիժը տեղի չի ունենա բոլորովին.

ԻԳՈՒՆՆ-ԱՆ. Յես կարծում եմ այդ դուք նույնպես լավ գիտեք, չպես լես:

ԻՖՈՒԵՆ-ԱՆ. Վոր ֆրանսիական քաղաքացին չի կարող մահվան տապալարտվել որը ցերեկով ֆրանսիական պրոտեկտորատի տիպետուժյան սահմաններում՝ միայն յերկու մանգարիններ ջանաթյամբ... Այն ել այդ ձևով... Զի կարող պատահել, վոր դուք իմանաք այդ, տիրուհի՛ Այդպիսի «պատիժը» հանցավորներին ո թանգ կնստի...

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Չե՞ք հասկանում ինչ նպատակով ե արված այս ամբողջ դատը, վորը մեր յերկրում, իրոք, կարող եր տեղի ունենալ մի քանի տարի առաջ, բայց վոչ այժմ: Չե՞ վոր դուք ինքնեքդ մասնակցում եք այդ դատին, հետևապես, պատճառները հայտնի պիտի լինեն ձեզ:

ԻԳՈՒԹՅՆ-ԱՆ. Վեր հղի յե ավելի լուրջ և մոայլ հետեանք-
նեբրով, քան յենթադրում են վոմանք... նույն թվում նաե զուք,
տիրուհի...

ԶՈՅԱ. Պարոն Իգուեն-Ան, բայց յես վոչինչ չեմ յենթադրում... Յես վոչինչ չգիտեմ, յերգվում եմ... Յեվ չեմ կարողանում վոչինչ հասկանալ: Յես այստեղ յեկա միայն նրա համար, վորպեսզի ոգ-նեմ արդարադատութունը վերականգնելու...

ԻԳՈՒԵՆ. ԱՆ. Արդարադատությունն համ Վերաբերմամբ... Այդ
Թշվառ Ուս-Շենի, Թե...

ԻԳՈՒԻԵՆ-ԱՆ. Լեյտենանտ Ռաֆենշտեյնի, տիրուհի:

Ի՞նչ օրհե՞նք։ Ա՛ն, Ավելորդ է կրկնել այն բառը, վորը դուք ավելի
քան լավ լսեցիք։

203Ա. Արդարադատութիւն լեյտենանտ Ռափէնշտայնի վերաբերմամբ... Յեա զրա՞համար եմ այստեղ յեկել...

ԻԳՈՒԽԵՆ-ՍԵՆ. Ինչո՞ւ վռչ... Յեթե դուք մահվան արժանի ճա-
նաչեցիք նրան, վրո՞ն այդ մարդու մեղսակիցն ե, ապա առավել
ևս հաճախվոր չե՞ նա ինքք:

ԶՈՅՆ. Վոչ... վոչ... Յես վոչիւնչ չեմ հասկանում... Դարոն

Քաղաքն-Ան, ներեցեք ինձ... Այստեղ այնպես շոգ է... Յես վառ եմ հասկանում, իմ մտքերը պղտորվում են...

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Տիրուհի, դուք սքանչելի կերպով զարմանք և անզիտություն եք պատկերացնում, սակայն իմ առաջ դուք իզուր եք հոգնություն պատճառում ձեզ դրանով: Յես գիտեմ բոլորը, ինչպես իրավացի նկատեց մանդարին: Լի- Տուռնզը: Յես ամեն ինչ գիտեմ: Բայց դուք կարող եք չվախենալ իմ անհամեստությունից: Այս ականջները շատ արյունալից և սոսկալի դադանիքներ են լսել: Մեկով ավելի կամ պակաս — իմ հասկում նշանակություն չունի: Սակայն յես պարտք եմ համարում ձեզ նույնպես ասել, ինչպես ասել եմ ուրիշներին, վոր այս վրիժառուությունը շատ փորձանքներ և վիրտ կրերի շատ անմեղներին: Դու չե՞ք մտածել, թե վորքան արյուն կթափվի ի հատուցումն լեյտենանտ Ռա- նդոսեյնի մահվան...

ՉՈՅԱ. Մահվան... Նրա մահվան... Ո՛ր, դուք ինձ կխելագարացնե՞ք... Ո՛վ ե այդ մասին ասում...

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. (Ուսերը քսվելով) Շատ լավ: Թողնե՛ք դա, տիրուհի...

ՉՈՅԱ. (Իրեն կարգաձև) Վոչ... սա թակարդ է... յես ծուղակն եմ ընկել... Յես վաղ կտամ ձեզ իրենցիս... յես կասեմ... (Վազում է դեպի դուռ):

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Կանգ առե՛ք... Ի՞նչ կասե՛ք:

ՉՈՅԱ. (Խելացնորվածի նման). Վոր նրան մահ է սպառնում...

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Ի՞նչ... Վերտե՛ք... Ինչո՞ւ... Դուք կարող եք այս հարցերին պատասխան տալ... Բոլորը կծիծաղեն, կամ խելագարի տեղ կընդունեն ձեզ... Մոտ յեկե՛ք... (Չոյան դանդաղ մտնում է) Լսեցե՛ք...

ՉՈՅԱ. (Նստում է հռետիկն, բազկաթռի մոտ):

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Նախագրուշացնում եմ ձեզ, վոր վոչ մի տանջանք չի կարող հարկադրել ինձ վորևե բառ արտասանել, յեթե յես չցանկանամ: Նա, ով վաղուց իր ազատման ժամին է սպասում, տանջանքից չի վախենում: Հետևապես, մի յենթադրե՛ք, վոր դուք կարող եք հիմնվել իմ ցուցմունքների վրա: (Պառլա) Յես այժմ տեսնում եմ, վոր դուք իսկապես վոչինչ չեք իմացել... Իժեպատարար յես ձեզ շատ ավելորդ բան ասացի, ուստի ստիպված եմ շարունակել, վորովհետև այժմ ձեզ անզիտություն մեջ թողնելն աննպատակ անդթություն կլինի: Իմացե՛ք ուրեմն. — Ուսենին պատժելու համար վոչ մի դատ հարկավոր չե՛ք: Մահվան

պատասխանում անհավատարիմ ամուսինը ուղղակի կկորչեր, ինչպես Թաքարը սև ջրում: Բայց վիրավորող Ֆրանսացին, գնդապետ Ռավենշտեյնի վորդին չի պատկանում նրանց թվին, վորոնց հետ կարելի չէ հեշտություն հաշիվ մաքրել: Նրա վերաբերմամբ վոչ գետի ալիքները, վոչ վազրի ճանկերը մահվան պատժի վստահելի և անվտանգ միջոց լինել չեն կարող: Նա չափազանց թանգ արժեք: Չափից ավելի աչքեր են հետևում նրա յուրաքանչյուր շարժման: Ուստի վորոշված է նրան այլ կերպ վերջացներ:

ՉՈՅԱ. Վերջացնե՛լ նրան... Սպանե՛լ... Ո՛ր, աղաչում եմ... հայտնեցե՛ք ինձ ամեն ինչ... Յես պետք է իմանամ նրանց բոլոր դատավորությունները... Դուք Ֆրանսիայի և Ֆրանսիացիների բարեկամն ե՛ք:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Դուք սխալվում եք, տիրուհի: Յես բարեկամ եմ մարդկանց: Յերկիրը, ուր ծնվել են նրանք և այն անունը, վորով կոչվում են նրանք, ինձ համար նշանակությունից դուրի է: Բարոյական որենքը պահանջում է, վորպեսզի յուրաքանչյուր հանցագործություն իր պատիժը կրի: Իսկ նա, կրկնում եմ, հանցավոր է ավելի քան Ու-Շենը: Յես արդեն ասացի, վոր ինձ սարսափեցնում է մահվան այն ծովը, վորն առաջանալու յե դրանից հետո: Դե լսեցե՛ք, Ու-Շենը պիտի վրիժառուների համախոհ դառնա և լեյտենանտ Ռավենշտեյնին հրապուրի ծուղակի մեջ գցելու...:

ՉՈՅԱ. Ի՞նչ նենգություն... Ո՛ր, յեթե յես իմանայի, այն պիտի պես լեզուս կկծեյի...

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Վորին տանջեց ձեր սիրածի հայրը: Գուցե դա ավելի լավ կլիներ: Ու-Շենը չի կասկածում, վոր իրեն մահ է սպառնում և կհամաձայնվի այն բոլոր պայմաններին, վոր արվում է այժմ իրեն: Պայմանն այն է, վոր նա վաղը յերեկոյան: Ժամը ինը և կեսին հրապուրի նրան «Յոթ Արագիլների» մեհյանը: Դուք ճանաչում եք այդ տեղը: Նա համարվում է արգելված և Ֆրանսիական իշխանությունը խորհուրդ չի տալիս յեվրոպացիներին խախտել այդ արգելանքը: «Յոթ Արագիլների» մեհյանը պղծողը տեղական որենքից դուրս է և այնքան ել չի պաշտպանվում Ֆրանսիական որենքի կողմից: Յեղել են գեպերը, յերբ վում Ֆրանսիական մարդիկ կորել են անհայտ, իրենց յետևից մեհյանի շեմքն անցած մարդիկ կորել են անհայտ, իրենց յետևից չթողնելով վոչ արյուն, վոչ դիակ և, նույնիսկ յես ինքս չգիտեմ նրանց վիճակի մասին: Այդպես կարող է անհայտանալ նաև լեյտենանտ Ռավենշտեյնը, և նա կկորչի, թեկուզ գնդապետը, լեյտենանտ Ռավենշտեյնը, և նա կկորչի, յերկրի յերեսից ջնջել Սոն-ի հատուցումն նրա մահվան, հրամայի յերկրի յերեսից ջնջել Սոն-

տայր: Յես նախազգուշացրի, վոր այդ վրեժն անխուսափելի յե, վոր նա կուլը կլինի այնպես, ինչպես վիրավորված զազանի վրեժը, ապա այն անհամեմատ ավելի սոսկալի: Այնուամենայնիվ իմ ձայնը պիտի լռեր վրիժառության ծարավի և զայրույթի ձայնի առաջ:

ՉՈՅԱ. Յեվ նա կհամաձայնվի... Նա, վորը սիրում ե նրան...
ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Յեթե ձեր գլուխը պառկեր սալ քարի վրա և փիղը բարձրացներ իր վրտքը... Հավատացած եք, վոր դուք նույնպես չեյիք համաձայնվի... Վախենում եմ, տիրուհի, վոր դուք սխալվում եք...

ՉՈՅԱ. Ի՞նչ անեմ, ի՞նչ անեմ յես...

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Չգիտեմ: Կարծում եմ, այժմ արդեն ուշ ե... Նախազգուշացրեք, վոր նա չգնա «Յոթ Արադիւնների» մեհյանը:

ՉՈՅԱ. Նախազգուշացնել... Նա ինձ չի լսի...

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Ասացե՛ք, վոր նրան մահ ե սպառնում:

ՉՈՅԱ. Ավելի շուտ կգնա: Նա քաջ ե և հպարտ, միթե կարելի չե նրան հետ պահել զրանով...

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Յեթե այդպես ե, նա կորած ե:

ՉՈՅԱ. Վո՛չ, վո՛չ... Յես կփրկեմ նրան... Յես իշխանության կմտնեմ այս սատանայական ծրագիրը...

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Այդ դեպքում դուք պետք ե ձեր կտակը գրեր: Պետք ե այդ անեք դեռևս այսօր, վորովհետև վաղվան օրը դուք այլևս չեք տեսնի: Յեթե վրիժառուի ձեռքը հասնում ե զնդապետ Ռավենշտեյնի վորդուն, միթե նա կթուլանա ձեր հանդեպ... Մտնության առաջին իսկ բառը ձեր դատավճիռը կդառնա: Դուք պատրաստ եք դրան:

ՉՈՅԱ. (Լուռ ե):

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Տիրուհի, մի մեղադրեք ուրեմն նրան, վորը ձեզ նման հիմա իր կյանքն ավելի թանգ ե գնահատում, քան նրա կյանքը:

ՉՈՅԱ. Ի՞նչ անել հապա... Յես չեմ վախենա մահից, յեթե համոզված լինեմ, վոր դրանով կազատեմ նրան... Բայց ինձ կարող են չհամաձայնել, վո՛չ մի ապացույց չկա: Այժմ ռեզիդենցիայում բոլորն զբաղված են Պանգով: Հավանական ե, ինձ չլսեն նույնիսկ: Իսկ յեթե յես զնդապետին անանուն նամակ գրեմ... Նա չափազանց սիրում ե վորդուն... Նա մեհյանը գինվորներով կզբաղվի...

ԻԳՈՒԵՆ ԱՆ. Սը՛սա... Նրանք վերադառնում են...

Ներս են գալիս յերկու մանդարինները: Ֆառեքներում ե ուժապառ Ու-Շեհին: Նրանց յետևից գալիս ե կոնգային:

Լի ՏՈՒՈՆԳ. Իմաստուն Իգուեն-Ան, մենք ուրախ ենք, վոր ձեզ դեռևս տեսնում ենք այստեղ: Այս կինը մերժեց պայմանը, վորը նշանակեց նրան իր ամուսնու ներողամտությունը, վորպես փրկանք իր կյանքի: Յես այստեղ չեմ խոսի այդ պայմանի մասին — նա չնչին ե և անձնակա: Մերժելով այն, այս կինը հայտնաբերեց անդիտակից և անմիտ համառություն: (Ու-Շեհին) Իմացեք, միևնույն ե, դուք ոգնել չեք կարող: Այն, ինչ պիտի կատարվի, կատարվելու յե, միայն թե այլ կերպ և ավելի ուշ թերևս...

ՉՈՅԱ. (Շարժում ե գործում: Իգուեն-Անի հայացքը հափադրում ե նրան լուի):

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Իմաստուն Իգուեն-Ան, արդարացի՞ կլինի, յեթե հանցապարտի մերժումից հետո վճիռը դորձադրվի:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Արդարացի կլինի, այո:

Լի ՏՈՒՈՆԳ. Կոնգայի, արձակեցեք նրա մազերը: Ֆառեք, ասա առաջնորդներին, վորպեսզի պատրաստվեն:

Ֆառեք գնում ե: Կոնգային արձակում ե Ու-Շեհին մազերը:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Յերեք բոպեյից ամեն ինչ կվերջանա: Տարեք նրան:

Կոնգային դաճաղ ֆայլերով տանում ե Ու-Շեհին դեպի սյուները, ոգնելով նրան:

ՈԱ ՇԵՆ. Ազատեցե՛ք...

Յետևիկ սպիտակ պատի վրա յերեվում ե վաղի սովերը:

ՈԱ ՇԵՆ. Գթացե՛ք... Յես համաձայն եմ... Յես ամեն ինչ կանեմ... Յես համաձայն եմ... (Հեկեկալով ընկնում ե գետնին):

Լի ՏՈՒՈՆԳ. Շատ լավ: Յեվ այդպես, վաղը ժամը ինը և կեսին: Բարեհաճեցեք գրել այն, ինչ կասեմ:

ՈԱ ՇԵՆ. (Չոյային) Դուք մենակ ինձ չկործանեցիք... Ուրախացե՛ք...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Յեվ մի բառ և դուք կմեռնեք անխնա: (Չոյային) Տիրուհի, այն, ինչ տեղի յե ունենում այժմ այստեղ, ընտանեկան գործ ե... և դուրի հետաքրքրությունից... Մենք ներողություն ենք խնդրում...

ՉՈՅԱ. Յես հասկանում եմ: Ներեցե՛ք... Յես գնում եմ...

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. (Թեփվելով նրա կողմը, շուրջով) Արեք այնպես, ինչպես ուզում եյիք — նախազգուշացրեք հորը...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Տիրուհի, այն ինչ տեսաք ու լսեցիք այստեղ, ցանկալի յե և անհրաժեշտ, գաղտնի պահել: Վորովհետև հանցապարտը ներված ե և ձեր յետևից դուրս կգա այստեղից, շարունակելու իր գոյությունը... Այս բոպեյից այստեղ տեղի ունեցածի

ժասին վորեն խոսակցություն... Մենք հավատում ենք ձեր համատեղության...

ՁՈՅԱ. Ապահով յեղեք, պարոն: Յես գիտեմ լուռ մնալ (Գնում ե):
ԿՈՒԱՆԳ. ՍԻՆԳ. (Ու-Շենին, ցույց տալով բազմաթիվ հարեհաձեցեք մոտենալ:

ՈԱ. ՇԵՆ. Մոտենում ե յեռեւում: Կոմիտեի ուղիով ե մտնում:
ԿՈՒԱՆԳ. ՍԻՆԳ. Այստեղ ձեր կողմից անարգված այս բազմաթիվ ձեզ են նայում նախահայրերի ստվերները և սպասում, վորպեսզի դուք արդարացնեք ձեզ շնորհված ներումը: Յեզ այդպես, գրեցեք...

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

«Յոթ Արագելներին» մեկնում:

ԿԼՈՒ. Ինչո՞ւ յեք այս տեղն ընտրել, սիրելիս: Յեթե առանձնություն եք ուզում, այստեղ այնքան ել առանձնացած չէ: Վորքան յես գիտեմ, ժաքսանենգների խմբերը հաճախ են այցելում այստեղ... Յես լսել եմ, վոր այս մեհյանում կան ստորերկրյա անցքեր, վորոնք հին միջնաբերդի տակով տանում են մինչև Կարմիր գետը և աստված գիտե, ելի ուր... Բացի այդ, մեզ սպիտակներին համար սա արգելված վայր ե: Յեզ յեթե իմանայի, վոր մեր տեսակցություններն այստեղ են տեղի ունենում...

ՈԱ. ՇԵՆ. Վոչ վոր չի իմանա: Փառն դռներում պահակ ե կանգնած, վտանգի դեպքում նա մեզ կնախազգուշացնի:

ԿԼՈՒ. Դուք վստահ եք նրա վրա... Ինձ այդ լուսկյաց մարդը դուր չի գալիս, պարզն ասած: Յես յերբեք չեմ լսել, վոր նա թեկուզ մի բառ արտասանի:

ՈԱ. ՇԵՆ. Փառն շատ նվիրված ե...

ԿԼՈՒ. Ո՞ւմ... ձեզ, թե՞ ձեր ամուսնուն... Այդ միևնույն բանը չէ... Սիրելիս, չկարծեք, վոր յես ինձ համար եմ յերկյուղ կրում: Իմ բրաունինգն ինձ հետ ե, թեև դա այնքան ել քաղաքավարի չէ տեսակցության գալ գեներով: Սակայն այս մեհյանում յես առաջին անգամ զգում եմ, վոր իմ ախոյանը Ֆրանսացի վորեն բուրժուա չէ, այլ չինացի յե... այս առեղծվածային կուռքի ժառանգորդ ե, այլ չինացի յե... այս առեղծվածային կուռքի ժառանգորդ: Նայեցեք, ինչ տհաճ կերպարանք ե: Այնքան ել գրավիչ չէ, պետք ե խոստովանել... Դուք գիտե՞ք ինչ լեգենդ ե կապված այս կուռքի հետ...

ՈԱ. ՇԵՆ. Այո, գիտեմ...

ԿԼՈՒ. Իբրեւ թե ոտաբերկրյա հարստահարիչների լուծը թոթափելու ժամը հնչելուց առաջ, այս բրոնզյա կուռքը պիտի խոսի...

ՈԱ. ՇԵՆ. Դա հին, պարզամիտ հեքյաթ ե:

ԿԼՈՒ. Վորը, սակայն, դուրեկ չե ումանտիլմից, ճամարիտ չե... Գիտե՞ք, անգլիական մի վեպում հերոսը հարցնում ե իր տիրոջը՝ «Յե՞րբ կբարձրանա իմ պաշտոնը», իսկ տերը պատասխանում ե. «Վոչ այսօր»... Սքանչելի պատասխան ե, ճիշտ չե... Այդպես ուրեմն, յեթե այս բրոնզյա լորդին հարց տրվի՝ «Յե՞րբ եք խոսելու դուք վերջապես», նա կպատասխանի...

ՁՈՅԱ. (Կտրծես կուռքի կրծքից) Այսօր:

ԿԼՈՒ. Այս ի՞նչ ե... Ո՞վ պատասխանեց...

ՈԱ. ՇԵՆ. (Դողմամբ) Արձագանքը... Յերեի քար պոկվեց մի տեղից...

ԿԼՈՒ. Ի՞նչ արձագանք... Յես պարզ լսեցի... թե՞ դա ձեր անպիտան ֆառն կատակ արեց...

ՈԱ. ՇԵՆ. Վոչ, նա չէ... Դուցե քամիներ պատի ձեղքից...

ԿԼՈՒ. Հավանական ե... Այլևս վոչինչ չի լսվում... Ներվերի խաղ ե, պլյուս այստեղի չարագուշակ արձագանքը: Ի՞նչ մոայտեղ ե... Ինչո՞ւ յեք ինձ այստեղ բերել... Մեր սերը...

ՈԱ. ՇԵՆ. Մեր սերը... Կլոդ, ճշմարիտ ե, դուք ինձ սիրում եք:

ԿԼՈՒ. Սիրելիս, պետք ե ձեզ ասեմ, վոր սիրո ժասին լավ ե, յերբ խոսվում ե սկզբում... իսկ հետո...

ՈԱ. ՇԵՆ. Իսկ հետո...

ԿԼՈՒ. Հետո... հետո արդեն... դե, պարզ չե...

ՈԱ. ՇԵՆ. Ասացեք, յեթե ձեզ սպառնային մահով և պահանջեյին, վորպեսզի դուք ինձ թշնամիների ձեռքը հանձնեյիք, դուք կհամաձայնվեյի՞ք...

ԿԼՈՒ. Դուք կամենում եք այսօր հիմար հարցերի մրցանակ շահել:

ՈԱ. ՇԵՆ. Իսկ դուք ձեր առաջ տեսել եք մահը... Մոտիկ, դեմ առ դեմ...

ԿԼՈՒ. Ինչպես այս կուռքը... Յենթադրենք վոչ, սակայն միևնույն ե...

ՈԱ. ՇԵՆ. Մենք բոլորս այդպես ենք ասում... Իսկ յերբ նա մոտենում ե, յերբ սպիտակ պատի վրա յերևում ե նրա անագին, անհեղինակ սև ստվերը...

ԿԼՈՒ. Ո՛ր, ի՞նչ ե պատահել ձեզ... Դուք հիվանդ եք...

ՈԱՇԵՆ. Ո՛ր, դուք չգիտեք... Դուք չեք կարող իմանալ... Ահա-
զին փոքր բարձրացնում ե վոտքը... Բուժ, անգուժ, անխիղճ,
ինչպես ինքը բախտը... Յեվ այս փոքրիկ գլուխը նրա վոտքի տակ
ե... ճգմված... Յեվ ուղեղը ցայտում ե բախի տաք քարերին...

ԿԼՈՒ. Դուք ջերմում եք: Հեռանանք այստեղից:

ՈԱՇԵՆ. Այո, հեռանանք, սիրելիս... փախչենք շուտ... Տար
ինձ թևերիդ վրա, թագցրու ինձ քո տանը, պահապան կանգնիր
ինձ մոտ ե յես ամեն ինչ կասեմ քեզ: Դու կհավատաս... դու
կհավատաս, վոր յես այնուամենայնիվ սիրում եյի քեզ:

Լավում ե փողախարուքյան ձայներ:

ՈԱՇԵՆ. Ուշ ե... Հափազանց ուշ...

ԿԼՈՒ. Այս ի՞նչ ե... Փողերի ձայն... Զինվորներն այստեղ...
այս ժամանակ... Ինչո՞ւ...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. (Յեռնվում ե մթուրյունից, խորում) Նրանք
ձեզ են վորոնում, լեյտենանտ Ռավենշտեյն...

Դառն մեջ, փակելով նրանց տառքը, հայտնվում ե Ֆառն:

ԿԼՈՒ. Պարոն խորհրդակալ...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Դուք չեյիք սպասում հանդիպել ինձ այստեղ,
ճիշտ ե... Դուք չեյիք յերեակայի, վոր մենք կհանդիպենք վորեւե
մեկ այլ տեղ, բացի իմ հյուրասենյակից, ուր դուք յերաժշտու-
թյամբ եյիք զբաղվում, համբույրների նվագակցությամբ... Այժմ,
ինչպես տեսնում եք, մենք հանդիպեցինք...

ԿԼՈՒ. Ա՛... Սա ծուղակ ե... Դավադրություն...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Վոչ, սա ուղղակի հատուցման ժամն ե: Համ-
բուրելով իմ կնոջը, դուք ինձ չեկ եք տվել, պարոն լեյտենանտ,
չեկ ձեր վողջ կյանքի...

ԿԼՈՒ. Ահա թե կուռքի ձայնն ունի եր... Ահա թե ով արտա-
սանեց «այսօր» բառը:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Այո, այսօր: Յես պահանջում եմ հատուցել ըստ
չեկի: Նախազգուշացնում եմ, վոր հետաձգել չի կարելի...

Ֆառն Կլոդից քիչ հեռու անկյունի կռումում ե յեվ սեղմում
հատակի ֆաբրից մեկը, վորը դանդաղ շուտ ե գալիս, բաց ամե-
նիվ մուք անդունդը:

ԿԼՈՒ. Յես պատրաստ եմ ամեն ժամ: Մի՞թե դրա համար հար-
կավոր եր ինձ այստեղ հրապուրել... Դուք հափազանց շրջահայաց
մարդ եք, պարոն մանդարին... ե հափազանց... զգուշ...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Դուք ինձ հափազանց մեծ պատիվ եք անում,
պարոն: Յես այն աստիճան Ֆրանսացի չեմ, ինչպես յենթադրում

եք: Մենք ստրուկներ ենք, վոր հարկադրված ենք սողալ հարստա-
հարողների առաջ, շողոքորթել նրանց, համբուրել մեզ հարվածող
ձեռքը: Մենք սարկաբար ընդորինակել ենք մեր տերերից շատ սո-
վորություններ, սակայն դեռ վոչ բոլորը: Վոչ բոլորը, պարոն
լեյտենանտ: Ֆրանսիայում ձեր պատիվը զոդացողից դուք վրեժ
եք լուծում՝ նրա գնդակի ե սուսերի առաջ ղենելով ձեր կուրծքը:
Մենք այլ կերպ ենք վարվում: Մենք վրեժ չենք լուծում, այլ մի-
այն պատժում ենք:

ԿԼՈՒ. Ստոր դավաճան...

Փողերի ձայնը մոտենում ե:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Լսում եք... Դա ձեր հայրն ե վորոնում ձեզ,
իր սիրելի վորդուն: Նրան նախազգուշացրել են, վոր դուք ոգնու-
թյան կարիք եք զգում: Նա շտապում ե մեհյանը դրավելու իր
զինվորներով, բայց դժբաղդաբար նրան սխալ տեղեկություն են
տվել: Յեթե նա կես ժամ շուտ դարձ, կարող եր փրկել ձեզ: Այժմ
նա չի հասնի:

Ո ա-Շ ե ն ը վազում ե դեպի դուռը:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Ֆառն...

Ֆառն լուռ կարվածում ե Ո ա-Շ ե ն ի կրծքին: Նա վայր ե գլոր-
վում:

ԿԼՈՒ. Անդգամ... դու կարծում եյիր վոր յես անդեն կլինեմ...
Դու սխալվել ես:

Կրակում ե Կ աւ ան գ-Ս ի ն գ ի վրա: Վրիպում ե: Ֆառն, վոր
հարձակվի ե նրա վրա յետվից, բռնում ե նրա ձեռքը, վորով
ատրնամակն ե պահել: Հուսահատ պայքար:

ԿԼՈՒ, Ոգնեցե՛ք... Ազատեցե՛ք... Ազա՛... (Անհայտանում ե սեվ
բացվածքում: Լուրջում):

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Ամեն ինչ վերջացավ: Իմ վրեժը լուծված ե:
Շնորհակալ եմ Ֆառն, դու հավատարիմ ծառա յես:

Ինքի յետիվ գնեքի շոխը, ազնուկ: Ներս ե վազում գնդապետ
Ո ա Վ ե ն շ տ ե յ ն ը սոնկիմյան զինվորների հետ: Մեհյանը լու-
սավորվում ե քահերի լույսով:

ՈԱՎԵՆՇՏԵՑՆ. Ա՛յս կողմ... Ա՛յս կողմ... Բռնեք բոլոր մուտ-
քերը... Ահա նա, այդ կինը... Յես տեսնում եմ նրան... Զահ...
Լույս... Լուսավորեցե՛ք ավելի... Ո՛ւր ե նա...

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. (Ցույց տալով բացվածք) Այստեղ: Իդուր մի
կանչեք նրան, նա չի լսի ձեզ...

ՈԱՎԵՆՇՏԵՑՆ. Մանդարին Կուանդ-Սինդ... Դուք այստեղ...
Աստված իմ... Մի՞թե մենք ուշացել ենք... Վոչ, վոչ, այդ անկա-
րելի յե... Փրկել նրան... Փրկել...

կրծքին, յես ամբողջապես նրա զայրույթն ու ատելությունը և ազատության ծարավը: Յես միայն ճիշեմ, դուրս պոկված նրա կրծքից: Ստիպիր լռել այդ ճիշը և նրա փոխարեն կհնչի հաղարուրիչը... Յեվ նրանք կհնչեն ավելի ու ավելի բարձր, կոչելով ազատության ռոպեն: Լավ իմացիր, գնդապետ Ռավենշտեյն, դու ինձ չես սպանի: Յես անմահ եմ, վերովհետև իմ անունն է ազատություն...

Կոչում եմ:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Յես վերավորված եմ... (Յեբեբում է) Վերջացավ: Յես այլևս չեմ կարող...

Ընկնում ե:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Կատարվեց:

ՌԱՎԵՆՇՏԵՅՆ. Խոնարհեցեք ջահերը... յես այլևս չեմ տեսնում... Վորդին...

Մեռնում ե:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Թող գնա վորդու մոտ: Մարմինը նետեցեք ցած:

Զինվորները Ռավենշտեյնի մարմինը նետում են բացվածֆից ցած:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Ստորերկրյա գետակը նրանց յերկուսին ել կքշի դեպի Կարմիր գետի ջրերը: Վոչ վոք չի իմանա նրանց գաղտնիքը: Հայրենիքն ազատված է արյունարբու գազանից: Թող այդպես լինի բոլոր նրանց հետ, ովքեր կհամարձակվեն իրենց վտառը դնել Տոնկինի պարանոցին:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Մանդարին Կուանգ-Սինգ, դու կատարեցիր քո պարտքը հայրենիքիդ հանդեպ: Նախահայրերիդ ցուցակը փայլում է նախկին պայծառությամբ: Քո անպատվությունը վերափոխվեց փառքի: Նա, ով իր հայրենիքի համար անարգանք է կրում, իր անձնական վրեժը զոհաբերելով ընդհանուր վրեժին, նա չի անարգված:

Ու-Շեմը հառաչում է: Կուանգ-Սինգը դառնալով նրա կողմը, լուռ մայում է նրան:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Նա հավատարիմ զենք եր մեր ձեռքում: Թող արտասվի իր վիշտը, արտասուքը թեթևություն կբերի նրան: Ժամանակը բոլոր վերքերը կբուժի:

ԿՈՒԱՆԳ-ՍԻՆԳ. Վոչ, նրա սիրտը խորտակված է ընդմիշտ:

ԻԳՈՒԵՆ-ԱՆ. Յեթե այդպես է, խղճանք նրան և ասենք, ինչպես պատշաճ է իմաստուններին՝ «Ուր խոսքը հայրենիքի ազատությանն է վերաբերում, միլիոնների ազատության և յերջանկության, ի՞նչ արժե մեկ կնոջ սիրտը»...

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0325032

ԳԻՆԸ 30 ԿՈՊ.

4399 83

Դ. ՄԱՎԼՈՎ

БРОНЗОВЫЙ ИДОЛ

ДРАМА В 5 ДЕЙСТВИЯХ

ԱՐՄԵՆԳԻՅԱՆ—ԵՐԻՎԱՆ